

“УС” ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТАЙЛАН
(2015 оны жилийн эцсийн байдлаар)

№	Хөтөлбөрийн агуулга	Гүйцэтгэл
1	“Ус” үндэсний хөтөлбөр, УИХ-ын 2010.05.20-ны өдрийн 24 дүгээр тогтоол	Хөтөлбөрийн зорилго: Монгол орны усны нөөцийг хомсдол, бохирдлоос хамгаалах, боломжит нөөцийг зүй зохистой ашиглан улс орны хөгжлийн түлхүүр болгох, монгол хүн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлэх төрийн бодлогыг хэрэгжүүлэх.
2	Санхүүжилтийн эх үүсвэр	<ul style="list-style-type: none"> • Улсын төсөв • Орон нутгийн төсөв, • Тусгай сангийн хөрөнгөөр, • Олон улсын байгууллагын зээл, буцалтгүй тусламж, • гадаад, дотоодын аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдийн хөрөнгө оруулалт, хандив, тусламж,
3	Хэрэгжүүлэгч байгууллага/ хэрэгжих нийт хугацаа	Үндсэн хэрэгжүүлэгч байгууллага: <ul style="list-style-type: none"> • Байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага • Орон тооны бус Усны үндэсний хороо
		Хамтран хэрэгжүүлэгч байгууллага: <ul style="list-style-type: none"> • Яамд, агентлагууд, • Аймаг, нийслэлийн Засаг дарга, харьяа байгууллагууд, • Иргэд аж ахуйн нэгж, • Олон улсын байгууллагууд,
4	Хөтөлбөрийн зорилтууд	Хэрэгжих нийт хугацаа: Хөтөлбөр хоёр үе шаттай хэрэгжих бөгөөд эхний буюу эрчимтэй хөгжлийн үе 2010-2015 онд, хоёр дахь буюу тогтвортой хөгжлийн үе 2016-2021 онд хэрэгжинэ.

5	Зардал	Төсөв (Шаардагдах нийт зардал), сая.төг: Улсын төсвөөс			
		Үүнд	Төсөв оноор	Гүйцэтгэл оноор	Гүйцэтгэлийн хувь оноор (%)
			(сая.төг)	(сая.төг)	
		2015 он	2015 он	2015 он	
	Багц 1-6	500.0	500.0	100%	
	Улсын болон орон нутгийн төсөв, Тусгай сан, Олон улсын байгууллагын зээл, буцалтгүй тусламж, гадаад, дотоодын аж ахуйн нэгж, байгууллага, иргэдийн хөрөнгө оруулалт, хандив, тусламжаар хийгдсэн ажлын дүнгээр давхардсан тоогоор-100 тэрбум орчим төгрөг.				
6	Хөтөлбөрийн зорилт:	<i>Ажлуудын биелэлтийг доорх талбарт бичнэ.</i>			
	1-р зорилтын хүрээнд:	1-р зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөний гүйцэтгэл			
	Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эхийг хамгаалах, нөхөн сэргээх чиглэлээр:				
	Хүрэх үр дүн 1.1.	БОНХАЖЯ-ны ТНБД-ын 2015 оны 02 сарын 18-ны			

<p>Монгол орны гадаргын усны нөөцийн 70 хувь бүрдэх сав газрын эхэд хамаарах хэсгийг улсын болон орон нутгийн хамгаалалтад авч ой, ургамлан нөмрөгийг нөхөн сэргээх ажлыг хийх, түймэр, хортон шавжаас хамгаалах арга хэмжээ авна.</p>	<p>өдрийн тушаалаар Засгийн газрын 2012 оны 194-р тогтоолд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, гол мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан, ойн сан бүхий газрын байгалийн хилийг хянан хамгаалалтын бүсийг залруулан тогтоох, хянах, хэрэгжилтийг хангах ажлын хэсгийг байгуулж, Усны тухай хуулийн 22.3-т заасны дагуу хамгаалалтад орсон эсэхийг 175 лицензийн талбайд нягтлан тодруулж, дүгнэлт гаргасан ба 235 лицензийн талбайд усны сан бүхий газрын хамгаалалтын газарт үйл ажиллагаа явуулж буй эсэхийг тодотгосон.</p> <p>-Туул голын эхэнд хамаарах хэсэгт нийт 800 га бүхий 24 талбайг ойжуулах ажлын зураг төсөв гаргаад 2015 онд 2 газарт 64.6 га-г ойжуулсан.</p> <p>-Архангай, Баян-Өлгий, Булган, Дорнод, Завхан, Өмнөговь аймгуудад 855,5 га талбайд ойжуулалт хийж, 319,3 га ойн талбайд хортон шавжтай тэмцэх ажлыг хэрэгжүүлж, 210 га талбайд ойн арчилгаа цэвэрлэгээний ажлыг чанартай хийж гүйцэтгэн, 277.801 га талбайг орон нутгийн тусгай хамгаалалтад авснаас Тост тосон бумбын нурууг улсын хамгаалалтанд авах саналыг Засгийн газар, яамдад хүргүүлсэний дагуу Тост тосон бумбын нуруу орчмын газрыг Засгийн газрын нөөцөд авсан.</p> <p>-БОНХАЖЯ-ны Газар зохион байгуулалт болон усны нэгдсэн бодлого зохицуулалтын газраас Монгол орны гадаргын усны нөөцийн урсац бүрдэх сав газрын эхэд хамаарах хэсгийг улсын болон орон нутгийн хамгаалалтад авсан эсэх талаар усны сав газар бүрээр судалгааг хийж байна.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 1.2. Унах хур тунадасны хэмжээг нэмэгдүүлэх зорилгоор Алтай, Хангай, Хэнтийн нурууд, түүний салбар уулсад газрын генератор суурилуулна.</p>	<p>Газрын генератор суурилуулахад улсын төсвөөс 2015 онд 123.7 сая төгрөг зарцуулж, нийт 29 газарт генераторыг суурилуулан, гандуу болон газар тариалангийн бүс нутгуудад үүлэнд зориудаар нөлөөлж, хур тунадас оруулан бэлчээрийн болон тариалангийн ургацыг нэмэгдүүлж байна.</p>
<p>Ус хангамжийн эх үүсвэрийг хамгаалах чиглэлээр:</p>	
<p>Хүрэх үр дүн 1.3. Усны сан бүхий газрын онцгой болон энгийн хамгаалалтын бүс, ус хангамжийн эх үүсвэрийн эрүүл ахуйн бүсийг тогтоож, дэглэмийг мөрдүүлнэ.</p>	<p>Усны тухай хуулийн 22.4 дэх заалтыг үндэслэн “Усны сан бүхий газар, усны эх үүсвэрийн онцгой болон энгийн хамгаалалтын, эрүүл ахуйн бүсийн дэглэмийг мөрдөх журам”-ыг БОНХАЖ-ын сайд болон БХБ-ын сайдын хамтарсан 2015 оны А-230/127 тоот тушаалаар батлуулан, мөрдүүлж байна.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 1.4. Ус хангамжийн эх үүсвэрийн өнөөгийн байдалд үзлэг хийж, түүний эрүүл ахуйн бүс болон тэжээгдлийн мужийг шинэчлэн</p>	<p>Туул голын сав газрын усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ус хангамжийн эх үүсвэрийн тэжээгдлийн мужийн заагийг тогтоох зорилгоор 1:25000 масштабтай байр зүйн зураг шинээр боловсруулан, тоон хэлбэрт шилжүүлж, шаардлагатай мэдээллийн</p>

<p>тогтоож, орон нутгийн хамгаалалтад авах, мөрдөх дэглэмийг тодорхойлон хэрэгжүүлж эхэлнэ.</p>	<p>өгөгдлийн сан үүсгэсэн. БОНХАЖЯ-ны захиалгаар улсын төсвийн хөрөнгөөр “Цэнгэг усны нөөцийн хүрээлэн” ТББ-аар гүйцэтгүүлсэн “Улаанбаатар хотын газрын доорх усыг дахин үнэлэх, гидрогеологийн сэдэвчилсэн судалгаа явуулах, эх үүсвэрүүдийн ашиглалтын зохистой горимыг тогтоох” ажлын хүрээнд нийслэлийн төвлөрсөн ус хангамжийн тэжээгдлийн гадаад, дотоод мужийг тогтоох үндэслэлийг боловсруулсан ба уг тайланг 2015 оны 7-р сард Усны нөөцийн зөвлөлийн хуралдаанаар хэлэлцүүлэн хүлээн авав.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 1.5. Ус хангамжийн эх үүсвэрийн эрүүл ахуйн бүс болон тэжээгдлийн мужид явуулж байгаа болон явуулахаар төлөвлөж байгаа усны нөөц, чанар, нөхөн сэлбэлт, цэвэршилтэд сөрөг нөлөө үзүүлж байгаа үйл ажиллагааг үе шаттай зогсоох арга хэмжээг эхний ээлжид нийслэл, цаашид аймгийн төв, сум, суурин газруудад хэрэгжүүлнэ.</p>	<p>-БОНХАЖ-ын сайд болон БХБ-ын сайдын хамтарсан 2015 оны А-230/127 дугаар тушаалаар “Усны сан бүхий газар, усны эх үүсвэрийн онцгой болон энгийн хамгаалалтын, эрүүл ахуйн бүсийн дэглэмийг мөрдөх журам”-ыг батлуулан, мөрдүүлж байна. -УИХ-аас 2015 онд “Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай” хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулсны дагуу ус хангамжийн эх үүсвэрийн эрүүл ахуйн бүс болон тэжээгдлийн мужийн хилийг шинэчлэн тогтоох ажлын хэсэг ажиллав. -Аймаг, сумдууд усны сан бүхий газрын энгийн хамгаалалтын бүсийг шинэчлэн тогтоож, аймгийн төвийн усан хангамжийн эх үүсвэрийн тэжээгдлийн мужийг газрын нэгдмэл санд оруулан, орон нутгийн хамгаалалтад авах ажлыг зохион байгуулж, зарим голын сав газрын захиргаатай хамтран голын хамгаалалтын бүс рүү орохыг хориглосон сурталчилгааны самбар, тэмдэгжүүлэлт хийв.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 1.6. Булаг, шандын эхийг хамгаалах ажлыг үргэлжлүүлэн хийж, жилд 140-өөс доошгүй булаг, шандын эхийг тохижуулж хамгаалах ажлыг хийнэ.</p>	<p>Улсын хэмжээнд 2015 онд 156 булаг шанд, нийтдээ 800 гаруй булаг шандын эхийг тохижуулан хашиж хамгаалсан.</p>
<p>2-р зорилтын хүрээнд:</p>	<p>2-р зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөний гүйцэтгэл</p>
<p><i>Усны нөөц, чанарын хяналт-шинжилгээний сүлжээг өргөжүүлэх, боловсронгуй болгох чиглэлээр:</i></p>	
<p>Хүрэх үр дүн 2.1. Усны нөөц, чанарын хяналт-шинжилгээний иж бүрэн хөтөлбөр боловсруулан баталж хэрэгжүүлнэ.</p>	<p>Ус цаг уур, орчны хяналт шинжилгээний улсын сүлжээний өртөө, харуул, лабораторийн хөтөлбөрийг шинэчлэн, батлан мөрдүүлж байгаа бөгөөд газрын доорх усны хяналт шинжилгээний хөтөлбөр, “Газрын доорх усны хяналт-шинжилгээ хийх журам”-ын төслийг эцэслэн боловсруулж, БОНХАЖ-ын сайдын зөвлөлийн хуралдаанд оруулан хэлэлцүүлж, батлуулахаар бэлэн</p>

	болгоод байна.
<p>Хүрэх үр дүн 2.2. Монгол орны ус, цаг уур, орчны хяналт-шинжилгээний улсын сүлжээнд техник, технологийн шинэчлэл хийж аюулт үзэгдэл болон гамшгаас урьдчилан сэргийлэх чадавхыг дээшлүүлнэ.</p>	<p>Улсын сүлжээнд технологийн шинэчлэлийг системтэйгээр хийж, цаг уурын өртөө, харуулын 50 цаг уурын өртөөг 100%, бэлчээрийн хөрсний чийг тодорхойлох ажлын 80%, усны түвшин, температур хэмжих харуулын 10%, агаарын чанарын харуулын 17%-ийг автомат хэмжлийн горимд шилжүүлээд байна. Урьдчилан мэдээлэх ажиллагаанд супер компьютер ашигласнаар динамик аргаар /тоон загваруудыг ашиглах/ богино хугацаанд мэдээг гаргах хэмжээнд мэдээний чанар сайжирч, фронтын гаралтай ус, цаг агаарын аюултай болон гамшигт үзэгдлээс сэрэмжлүүлэх мэдээг 3-4 хоногийн өмнөөс өгч хэвшив. Үер, усны аюулаас урьдчилан сэргийлэх мэдээг ОБЕГ-аас гамшгийн мэдээллийг хүргэдэг системийг давхар ашиглаж байна.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 2.3. Газар доорх усны хяналт-шинжилгээний улсын сүлжээг шинээр байгуулж, уул уурхайн хяналтын цооногууд, нийслэл, аймгийн төвийн ус хангамжийн эх үүсвэрийн дэвсгэр талбайг хамарсан хяналт-шинжилгээний цооногуудыг өрөмдөж тоноглон улсын сүлжээнд холбоно.</p>	<p>2015 онд Дэлхийн банкны хөнгөлөлттэй зээлийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлж буй “Уул уурхайн дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих төсөл”-ийн хүрээнд говийн 3 сав газрын 20 цооногт бүрэн автомат, 99 хагас автомат төхөөрөмж суурилуулан, мэдээллийг БОНХАЖЯ-д суурилуулсан дэлгэцээр хянаж байна. Төслийн хүрээнд 2015 онд говийн бүсэд 26 цооногийг өрөмдөж, хяналтын төхөөрөмж суурилуулсан. Цаг уур, орчны шинжилгээний газар газрын доорх усны хэмжилтийг 38 цэгт /цооног, энгийн уурхайн худаг/, булгийн ундаргын ажиглалтыг 15 цэгт хийж байна. Гадаргын болон газрын доорх усны хяналт-шинжилгээний улсын сүлжээг шинээр байгуулах, мэдээллийн нэгдсэн сан бүрдүүлэх ажлыг олон улсын байгууллагуудтай хамтран үргэлжлүүлэн хийж байна.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 2.4. Олон жилийн цэвдэг үргэлжилсэн тархацтай бүсэд цэвдэг судлалын өртөө байгуулж цэвдгийн хяналт-шинжилгээний сүлжээг бүрдүүлнэ.</p>	<p>УЦУОГ-аас 2011-2015 онуудад үргэлжилсэн болон тасалданги цэвдэгтэй нутгуудын 50 цэгийн цооногт мэдрүүрийг 0-40 м-ийн гүнд суурилсан ба тэдгээрээс дүн мэдээг татан авч, ШУА-ын Газар зүй, геоэкологийн хүрээлэн дээр боловсруулалт хийж байна. Газар зүйн хүрээлэн судалгааг 60 гаруй цэгт судалгааг хийж, Баянхонгор аймагт ус судлалын 6, цэвдгийн 2 харуулд, Өвөрхангай аймгийн Уянга сумын төвд цэвдэг судлалын ажиглалтыг хийх автомат багажийг суурилуулан ажиглалт хийж байна.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 2.5. Гадаргын усны хяналт-шинжилгээний сүлжээг өргөжүүлж, Алтайн нурууны нуур судлалын өртөөг Увс аймгийн Улаангом суманд, мөстөл судлалын өртөөг Баян-</p>	<p>Мөстөл судлалын харуулыг өргөжүүлэх зорилгоор хяналт-шинжилгээний сүлжээг Баян-Өлгий болон Увс аймагт, “Экосистемд түшиглэсэн дасан зохицох арга хэмжээг уур амьсгалын өөрчлөлтөд өндөр эрсдэлтэй голуудын сав газарт хэрэгжүүлэх нь” төслийн хүрээнд Дорнод аймгийн Дашбалбар суманд ус судлалын харуул байгуулагдав.</p>

Өлгий аймагт байгуулна.	
<p>Хүрэх үр дүн 2.6. Гадаргын болон газар доорх усны хяналт-шинжилгээний хэмжилтийн багаж төхөөрөмжийг шинэчилж автомат хэмжигч байрлуулах, орчин үеийн холбооны системийг ашиглан мэдээлэл, өгөгдлийг шуурхай дамжуулах технологид шилжүүлнэ.</p>	<p>2015 онд хэрэгжүүлсэн Дэлхийн банкны “Уул уурхайн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих төсөл”-ийн хүрээнд говийн бүсийн усны 3 сав газар болон аймаг, нийслэлийн ус хангамжийн эх үүсвэрт суурилуулсан газрын доорх усны хяналт-шинжилгээ хийх төхөөрөмжүүд нь орчин үеийн дэвшилтэт технологи бүхий хагас автомат төхөөрөмж нь газар дээрээс мэдээллийг авч компьютерт оруулах, бүрэн автомат төхөөрөмж нь шууд үүрэн холбоогоор дамжин БОНХАЖЯ-д минут тутамд мэдээлэх хүчин чадалтай тул цаг тутамд усны ашиглалт, горимыг хянах бүрэн боломж бүрдэв.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 2.7. Усны шинжилгээний лабораторийн гүйцэтгэлийн чадварыг сайжруулж, орчин үеийн өндөр мэдрэмтгий аналитик багаж төхөөрөмжөөр тоноглон усны чанарын төлөв байдал, бохирдлын талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллээр хэрэглэгчдийг хангана.</p>	<p>Усны чанарын олон үзүүлэлтийг тодорхойлох хүчин чадал бүхий зөөврийн багажаар Сэлэнгэ, Дорнод, Увс, Хэнтий аймгийг хангагдаж, Улаанбаатар хот болон орон нутагт ажиллаж буй радио, телевизүүд, цахим мэдээлэл (Tsag-agaar.mn, IMH.mn зэрэг)-ийг цахим хуудас, УЦУОШГ-ын цахим хуудсаар мэдээллийг шуурхай дамжуулж байна. Tsag-agaar.mn, IMH.mn цахим хуудас, гар утасны аппликейшныг тогтмол ашиглаж төв, орон нутгийн лабораторид хийгдэж буй хяналт шинжилгээний дүн мэдээгээр усны чанарын төлөв байдлыг сар, жилээр гаргаж мэдээлж хэвшив. Улаанбаатар хотын УСУГ-ын усны шинжилгээний лаборатор болон МХЕГ-ын харьяа Усны шинжилгээний лаборатори бүрэн ажиллаж байна.</p>
<p>Хилийн усны харилцааг өргөжүүлж, хяналт-шинжилгээний сүлжээг байгуулах чиглэлээр:</p>	
<p>Хүрэх үр дүн 2.8. Хилийн усыг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, мэдээлэл солилцох талаар хөрш орнуудтай харилцан эрх тэгш, үр ашигтай хамтын ажиллагааны зарчимд тулгуурлан гэрээ хэлэлцээр байгуулж, хэрэгжилтийг хангаж ажиллана.</p>	<p>-Хилийн усыг хамгаалах, ашиглах тухай Монгол Улсын Засгийн газар болон Оросын Холбооны Улсын Засгийн газар хоорондын хэлэлцээрийн хамтарсан комиссын ажлын хэсгийн ээлжит уулзалтыг 2015 оны 04 сарын 28-29-ний өдрүүдэд Улаанбаатар хотноо зохион байгуулж, талууд цаашдын хамтын ажиллагааны талаар санал нэгдэж, протоколд гарын үсэг зурав. -Сэлэнгэ мөрөн дээр баригдах Шүрэнгийн УЦС-ын төслөөс байгаль орчинд үзүүлэх нөлөөллийн талаар мэдээлэл солилцох Монгол Улс, Оросын Холбооны Улсын хамтарсан хуралдааныг 2015 оны 03 дугаар сарын 30-31-ний өдрүүдэд Улаанбаатар хотноо зохион байгуулав. Хамтарсан хуралдаанаар талууд харилцан мэдээлэл солилцож, санал нэгдсэн асуудлуудаар протокол үйлдэж, санамж бичигт гарын үсэг зурав. -Монгол Улсын Засгийн газар болон БНХАУ-ын Засгийн газар хоорондын “Хилийн усыг хамгаалах, ашиглах тухай” хэлэлцээрийн дагуу хамтарсан комиссын шинжээчдийн багийн 7 дугаар уулзалтыг БНХАУ-ын Хубей мужийн Ичан хотноо 2015 оны 05 дугаар сарын</p>

<p>Хүрэх үр дүн 2.9. Хилийн усны хяналт-шинжилгээг тогтоосон үзүүлэлтүүдээр тогтмол, горимын дагуу явуулж, холбогдох мэдээллийг төвд шуурхай дамжуулах, солилцох боломжоор хангана.</p>	<p>10-15-ны өдрүүдэд амжилттай зохион байгуулав.</p> <p>-Хилийн усны “гадаргын усны” хяналтын цэгүүд (Сэлэнгэ, Хэнтий аймгуудад)-ийг сайжруулах хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж байна. Хиагт гол дээр Монгол Оросын хамтарсан бохирдлын хяналтын хэмжилтийг хийж гүйцэтгэсэн.</p> <p>-ОХУ, БНХАУ-тай байгуулсан хилийн усны хэлэлцээрийн дагуу усны дээж авч хяналт шинжилгээг харьяа лабораторид тогтмол хийж, мэдээллийг солилцож хэвшив.</p> <p>-Монгол Улсын Засгийн газар болон ОХУ-ын Засгийн газар хамтран НҮБ-ын Хөгжлийн Хөтөлбөр (UNDP) болон Даян дэлхийн байгаль орчныг хамгаалах сан (GEF)-гийн санхүүгийн дэмжлэгтэйгээр хэрэгжүүлж буй “Байгаль нуурын сав газрын хил дамнасан экосистемийн байгалийн нөөцийн нэгдсэн менежмент” төслийн хүрээнд “Байгаль нуурын сав газрын хүрээлэн буй орчны төлөв байдлын тайлан”-г бэлтгэн, мэдээллийг http://bic.iwlearn.org/ цахим хуудсанд монгол, англи, орос хэлээр байршуулсан.</p> <p>-Цаашдаа Буйр нуураас гарах усны балансын хэмжээг тооцох, зураглалын ажлын хяналт хийх зорилгоор Оршуун голын эхэн хэсэгт 500 м-ийн зайд 3 хөндлөн зүсэлтийн хэмжилтийг хийв. Халх голын Шарилжийн гол салаалж байгаа хэсгээс дээш 100 м-ийн зайд 1, Шарилжийн голын усгүй болсон сайрын эхэнд 1, Халх голын салааны хэсэгт 1 хөндлөн огтлолын хэмжилтийг хийв.</p>
<p><i>Усны экосистемийн хяналт-шинжилгээг бий болгох, хөгжүүлэх чиглэлээр:</i></p>	
<p>Хүрэх үр дүн 2.10. Томоохон голуудын сав газрын усны экосистемийн биологийн төлөв байдлын индексийг олон улсын стандартын дагуу боловсруулан гаргаж, сав газрын ашиглалт, уур амьсгалын өөрчлөлтийн улмаас усны экосистемд үзүүлж байгаа нөлөөллийг тогтоож, хянах үзүүлэлтийг тодорхойлно.</p>	<p>НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрийн дэмжлэгтэйгээр усны сав газрын экосистемийн тэнцвэрт байдлыг тэтгэснээр уур амьсгалын өөрчлөлтөд дасан зохицох үндэсний болон орон нутгийн чадавхыг бэхжүүлэхэд дэмжлэг үзүүлэх зорилго бүхий “Экосистемд түшиглэсэн дасан зохицох арга хэмжээг уур амьсгалын өөрчлөлтөд өндөр эрсдэлтэй голуудын сав газарт хэрэгжүүлэх нь” төслийг/2017 оныг дуустал/ Алтайн уулс ба Их нууруудын хотгор эко-бүс: Хархираа, Түргэний голын сав газар болон Дорнодын тал, хээрийн эко-бүс: Улз голын сав газарт амжилттай хэрэгжүүлж байна.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 2.11. Улсын хэмжээний усны мэдээллийн сангийн бүтэц, мэдээлэл боловсруулах, дамжуулах хүчин чадлыг нэмэгдүүлж, программ хангамж, үйл ажиллагааг боловсронгуй болгон орчин үеийн</p>	<p>Усны сав газруудын усны мэдээллийн дэд сангаар дамжуулан усны мэдээллийн улсын нэгдсэн санг бүрдүүлж байна. Гадаадын төслийн хүрээнд усны мэдээллийн санг боловсронгуй болгох программыг шинэчлэх ажил хийгдэж байна.</p> <p>БОНХАЖЯ-ны захиалгаар Байгаль орчны мэдээллийн төвийн боловсруулж буй “Улсын усны мэдээллийн сангийн программ хангамж”-ийн бүртгэлд сав</p>

<p>мэдээллийн технологийн дэвшил, ололтыг нэвтрүүлж, усны нөөц, чанар, ашиглалт, хувьсал өөрчлөлтийг нарийвчлан тогтоох боломжтой болгоно.</p>	<p>газруудын дэд мэдээллийн санг холбохоор ажил төлөвлөгөөний дагуу хийгдэж, улсын усны мэдээллийн санд оруулах, мэдээлэл цуглуулах маягтыг шинэчлэн боловсруулав. Усны сав газрууд БОНХ-ийн сайдын 2014 оны А-86 дугаар тушаалаар баталсан “Улсын усны мэдээллийн сан бүрдүүлэх үзүүлэлт, хөтлөх журам”-ын дагуу холбогдох мэдээллийг бэлтгэж, Байгаль орчны мэдээллийн төвд хэвлэмэл болон цахим хэлбэрээр жил бүр хүргүүлж байна.</p>
<p>3-р зорилтын хүрээнд:</p>	<p>3-р зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөний гүйцэтгэлийн тайлан</p>
<p>Усны нөөцийн хуримтлал бий болгож, ашиглах чиглэлээр:</p>	
<p>Хүрэх үр дүн 3.1. Уур амьсгалын өөрчлөлтийн сөрөг нөлөөллийг бууруулахад чиглэсэн усны нөөцийг хуримтлуулах усан сан, усан цахилгаан станцыг Ховд гол, түүний цутгал голуудын сав, хойт мөсөн далайн ай сав болон мөстөл, мөсөн голын доод талд байгуулах замаар 70,000-80,000 сая.м³ тогтонги усны нөөцийг өндөр уулын бүсэд бүрдүүлж, ашиглах зураг төслийг боловсруулна.</p>	<p>Уур амьсгалын өөрчлөлтийн сөрөг нөлөөллийг бууруулахад чиглэсэн усны нөөцийг хуримтлуулах усан сан, усан цахилгаан станцыг Ховд гол, түүний цутгал голуудын сав, хойд мөсөн далайн ай сав болон мөстөл, мөсөн голын доод талд байгуулахад чиглэсэн зураг төсөл хөрөнгө санхүүгийн асуудлаас шалтгаалан хийгдээгүй байна.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 3.2. Орхон, Сэлэнгэ, Хэрлэн, Туул, Ховд, Булган, Халх, Онон, Эг, Хархираа, Түргэн, Шишхэд, Ерөө, Хараа, Тамир, Богдын голууд дээр урсацын тохируулга хийх, усан сан байгуулах, шилжүүлэн ашиглах боломжийн талаар судалгааг хийж, боломжтой газруудад зураг төсөл зохиох, барьж байгуулах ажлуудыг эхлүүлнэ.</p>	<p>--“Туул усан цогцолбор” байгуулах төслийн ТЭЗҮ, техникийн зураг төсөл боловсруулахад нийслэлийн төсвөөс 6.8 тэрбум төгрөг гаргаж, Улаанбаатар хотын Ус сувгийн удирдах газар уг төслийн ТЭЗҮ, техникийн зураг төсөл боловсруулах зөвлөх үйлчилгээний гэрээг БНСУ-ын “Юүшин” компанийн түншлэл (Монголын талаас “Престиж инженеринг” ХХК)-тэй 2015.09.11-ны өдөр байгуулав.</p> <p>-Дэлхийн банкны хөнгөлөлттэй зээлийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлж буй “Уул уурхайн дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих төсөл”-ийн хүрээнд “Орхон гол дээр урсацын тохируулга бүхий ус хуримтлуулах сан байгуулах”, Шүрэнгийн УЦС байгуулах төслийн ТЭЗҮ боловсруулах зөвлөх компанийн хураангуй жагсаалтыг 2015 оны 04-р сард тус тус гарган, Дэлхийн банкинд хүргүүлсэн боловч Дэлхийн банкнаас өнөөг хүртэл хариу ирүүлээгүй байна.</p> <p>-Монгол Улсын Засгийн газар Эгийн голын УЦС байгуулах ажлыг Хятадын Засгийн газрын хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжүүлэхээр тохиролцон, усан цахилгаан станц, боомт, далангийн барилга байгууламж баригдах болон хиймэл нуур үүсэх газрыг</p>

	үндэсний хэмжээний томоохон бүтээн байгуулалт хэрэгжүүлэх газрын зориулалтаар улсын тусгай хэрэгцээнд авах Засгийн газрын тогтоолын төсөлд холбогдох яамдаас санал авч байна.
Газрын доорх усны эрэл хайгуул, судалгааны ажлыг эрчимжүүлэх чиглэлээр:	
Хүрэх үр дүн 3.3. Хот, суурин газрын хүн амын ус хангамжийн эх үүсвэрийн хайгуул, судалгааны ажлыг эрчимжүүлж, сумын төвүүдийн ус хангамжийн эх үүсвэрийн эрэл, хайгуулын ажлыг хийж, эх үүсвэрүүдийг тогтоон нөөцийг тодорхойлно.	- БОНХЯ-ны захиалгаар 2014 онд “Улаанбаатар хотын төвлөрсөн ба төвлөрсөн бус ус хангамжийн эх үүсвэрийн газрын доорх усны нөөцийг баталгаажуулах хайгуул, дахин үнэлгээ”-ний ажлыг хийлгэж, үр дүнг нь 2015 оны 07 дугаар сард Усны нөөцийн зөвлөлөөр хэлэлцүүлэн хүлээн авав. -Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалт (500.0 сая.төг)-аар 2015 онд сумын төвийн ус хангамжийн эх үүсвэрийн хайгуулын ажлыг Дорноговь аймгийн Хөвсгөл сум, Завхан аймгийн Завханмандал сумдад гүйцэтгүүлж, усны нөөцийг нь Усны нөөцийн зөвлөлөөр хэлэлцүүлэн батлуулав.
Хүрэх үр дүн 3.4. Томоохон төслүүд хэрэгжих эдийн засгийн хөгжлийн бүс нутгуудад газар доорх усны эх үүсвэрийн эрэл, хайгуул явуулж, ус хангамжийн эх үүсвэрүүдийг тогтоон, нөөцийг тодорхойлно.	Уул уурхайн техникийн усны эх үүсвэрийг тогтоох зорилгоор уул уурхайн үйл ажиллагаа явуулдаг томоохон компани, аж ахуйн нэгжүүд өөрсдийн хөрөнгөөрөө 2015 онд 6 объект (96.9 л/с буюу 8.3 мян.м ³ /хон)-д газрын доорх усны нөөц тогтоох эрэл хайгуул, судалгааны ажлыг хийж, уг нөөцийг нь Усны нөөцийн зөвлөлөөр баталгаажуулав.
Хүрэх үр дүн 3.5. Судлагдаагүй зарим халуун рашааны ордуудад гидрогеологийн болон бальнеологийн судалгааны ажлыг хийнэ.	Төсөв хөрөнгийн дутагдлаас рашааны ордуудад гидрогеологийн болон бальнеологийн нарийвчилсан судалгааны ажил хийгдээгүй байна. 2015-2016 онд “Шинжлэх ухаан технологийн сан”-гийн санхүүжүүлтээр “Рашааны бальнеологийн судалгааны аргачлал боловсруулж, зарим рашааны ордод хийх судалгаа” төслийг хэрэгжүүлж байна.
Хүрэх үр дүн 3.6. Монгол орны рашааны ордуудын гидрогеологи болон гидробиологи, бальнеологийн судалгааны ажлыг идэвхжүүлж, рашааны нэгдсэн катологи, мэдээллийн санг бий болгоно.	Байгаль орчны мэдээллийн санд Монгол орны рашааны ордуудын нэгдсэн катологи, мэдээллийн санг бий болгохоор ажиллаж байна.
Хүрэх үр дүн 3.7. Геотермийн судалгааг хийж газрын гүний халуун усны эрчим хүчийг ашиглах боломжийг судална.	Архангай аймгийн төвд Сангийн толгой орчимд газрын гүний халуун усны хайгуул, судалгааны ажлыг орон нутгийн төсөв(131.0 сая.төг)-ийн хөрөнгөөр гүйцэтгүүлж байна. “Геотерм буюу газрын гүний дулааныг ашиглах боломжийг судлах ажлыг өргөжүүлэх шинжлэх ухаан технологийн төсөл”-ийг бүрэн хэрэгжүүлэв.
Усалгаатай газар тариалангийн хэмжээг нэмэгдүүлэх чиглэлээр:	
Хүрэх үр дүн 3.8.	2015 онд улсын төсөвт услалтын систем шинээр барих,

<p>Усалгаатай газар тариалангийн хэмжээг нэмэгдүүлэх зорилгоор 25.0 сая.м³-ээс багагүй эзлэхүүнтэй усан сан байгуулж жилд 10,000 га-аас доошгүй тариалангийн талбайг усжуулна.</p>	<p>сэргээн засварлах ажилд хөрөнгө тусгагдаагүй. Сангийн яам 2015 онд 1,454.5 сая.төг-ийг векселээр санхүүжүүлсэн байна.</p> <p>-Орхон аймгийн Жаргалант сумын Хангалын голын шороон боомтыг 256.1 сая.төг-өөр сэргээн засварлаж, 305.0 мян.м³ ус хуримтлуулах боломжтой болгов.</p> <p>-Өмнөговь аймгийн Балгасны нуурын 100 га талбайд орон нутгийн төсвийн 927 сая.төг-өөр бороожуулагчтай услалтын услалтын системийг ашиглалтад оруулсанаар 60х90 хэмжээтэй 15.0 мян.м³ ус хуримтлуулах усан сан байгуулжээ.</p> <p>-Говьсүмбэр аймагт 2 га газарт хувийн хөрөнгө оруулалтаар намираа услалтын системийг ашиглалтад оруулсан.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 3.9. Хуучин ашиглагдаж байсан услалтын системүүдийг шинэчлэх, сэргээн засварлах, усны системийн толгойн барилга байгууламжийг шинээр байгуулах арга хэмжээ авч, нийт 6500 га талбайг усжуулах, усыг хэмнэлттэй, үр ашигтай ашиглах системийг нэвтрүүлнэ.</p>	<p>-Тариалангийн бүс нутагт төрийн болон орон нутгийн өмчийн тариалангийн талбайн услалтын системийг сэргээн засварлах, шинэчлэх, ус хуримтлуулах сан бүхий боомтын барилга байгуулахад Засгийн газрын 2015 оны 282 дугаар тогтоолын дагуу векселээр 780.5 сая төгрөгийг санхүүжүүлсэн.</p> <p>-Завхан аймгийн Ургамал сумын Хульжийн услалтын системийг сэргээн засварлаж, Алдархаан сумын Лааны булан, Тэлмэн сумын Өгөөмөрт шинээр услалтын систем барьж 278 га-д усалгаатай тариалан эрхлэх нөхцлийг бүрдүүлсэн. Отгон сумын Улаан толгойн 33 га услалтын системийг шинээр засварлан улсын комисст хүлээлгэн өгсөн.</p> <p>-Говьсүмбэр аймгийн Шивээгийн булгийн 5.4 га услалтын системийг засварлан бүрэн ашиглаж байна.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 3.10. Усалгаатай газар тариаланг өргөжүүлэхэд шаардлагатай цас, борооны усыг хуримтлуулах хөв цөөрөм, усан санг нэмэгдүүлнэ.</p>	<p>-Сангийн яам усалгаатай тариалангийн талбайн услалтын систем, хөв цөөрмийн бүсчилсэн хайгуул судалгаа, зураг төсөлд 266.2 сая.төг-ийг векселээр санхүүжүүлсэн.</p> <p>-Дорнод аймгийн Баяндун суманд 2015 онд “Эко дасан зохицох төсөл”-тэй хамтран 75.0 сая.төг-ийн хөрөнгөөр 548 м³ эзлэхүүнтэй инженерийн хийцтэй хөвийг байгуулсан.</p> <p>-Завхан аймгийн Шилүүстэй, Цэцэн-Уул, Сантмаргаз сумдад 2015 онд ДБХС-гийн дэмжлэгтэйгээр хөв цөөрөм байгуулах, судалгааны ажлыг гүйцэтгэсэн байна.</p> <p>-“Дэлгэрэх гол” төслийн хүрээнд Өвөрхангай аймагт 260.0 сая.төг-ийн өртөгтэй 53,732.0 м³ ус хуримтлуулах хүчин чадалтай хөвийг байгуулсан.</p>
<p>Хот, суурины ус хангамжийг сайжруулах чиглэлээр:</p>	
<p>Хүрэх үр дүн 3.11. Улаанбаатар хотын ус хангамжийн шинэ эх үүсвэр,</p>	<p>-Сангийн яам Япон Улсын буцалтгүй тусламжаар хэрэгжүүлж буй “Улаанбаатар хотын ус хангамжийг нэмэгдүүлэх “Гачуурт эх үүсвэр” төслийн монголын</p>

<p>Биокомбинат, Нисэх, Яармагийн хороолол болон Эрдэнэт, Дархан, Зуунмод, Сүхбаатар, Арвайхээр хотууд, Дархан-Уул аймгийн Шарын гол, Өвөрхангай аймгийн Хархорин, Дорноговь аймгийн Замын-Үүд сумын ус хангамжийн шинэ эх үүсвэрүүдийн барилга байгууламжийг барьж ашиглалтад оруулах, технологийн тоног төхөөрөмжийг суурилуулах, шинэчлэх, өргөтгөх ажлыг хийж, хяналт удирдлагын нэгдсэн сүлжээг нэвтрүүлж, тоолууржуулна.</p>	<p>талын хөрөнгө болох нийт 5,063.0 сая.төг (2013-2016 онд)-өөс 2015 онд 728.0 сая.төг-ийн санхүүжилт хийсэн байна.</p> <p>-АХБ-ны хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжсэн “Хот байгуулалтын салбарын МОН 2301 төсөл”-ийн хүрээнд Өвөрхангай аймгийн Хархорин суманд цэвэр усны 0.54 км, дулааны 2.05 км шугам сүлжээг барьж, 2015 онд ашиглалтад оруулсан. Өвөрхангай аймгийн Арвайхээр хотын ус хангамжийн эх үүсвэрийг 6.5 тэрбум төгрөгөөр Онги голын савд ус олборлох 4 худаг, цэвэр ус дамжуулах 16 км хос хоолой, 2-р өргөлтийн станц, 1000 м³-ийн багтаамжтай усан сан, гэр хороолол дундуур 12.1 км цэвэр усны шугамыг угсарч, төвийн шугамд холбогдсон 18 ус түгээх цэгийг барих ажлыг хийж гүйцэтгэлээ.</p> <p>-АХБ-ны буцалтгүй тусламжаар хэрэгжиж буй “Өмнөговь болон Дорноговь аймгийн хот байгуулалт, хилийн ойролцоо суурин газруудын хөгжлийн G0204 МОН төсөл”-ийн хүрээнд Дорноговь аймгийн Замын-Үүд суманд цэвэр усны 13.4 км шугам, ус түгээх 3 байр, дулааны шугам сүлжээ, ус дулаан дамжуулах 3 төв, дизель цахилгаан үүсгүүрийн 3 барилга угсралтын ажлыг гүйцэтгэн ашиглалтад оруулсан.</p> <p>Орхон аймгийн Эрдэнэт хотын ус хангамжийн эх үүсвэрийг 10 ш худгаар өргөтгөн UPA300-94/5 насосоор тоноглож, ус өргөх II, III, IV станцуудын үндсэн насосуудыг Япон улсад үйлдвэрлэсэн ЭБАРА фирмийн насосуудаар бүрэн шинэчилсэн.</p> <p>Увс аймгийн Тэс суманд “Сумын төвийн шинэчлэл” төслийн хүрээнд ус хангамжийн шинэ шугам, цэвэрлэх байгууламж ашиглалтад орсон.</p> <p>Нийслэлд үйл ажиллагаа явуулж буй 90 гаруй бетон зуурмагийн үйлдвэрийн 92 худгийг, мөн цэвэр усны үйлдвэрийн 1, хүнсний үйлдвэрийн 1, хөнгөн бетоны үйлдвэрийн 2, шавар, тоосгоны үйлдвэрийн 2, төмөр бетонон хийц үйлдвэрлэлийн 2, гахайн аж ахуйн 1, ноос, ноолуурын үйлдвэрийн 2, нийт 103 худгийг тоолууржуулсан.</p> <p>Уул уурхайн компаниудыг тоолууржуулах зорилгоор эхний ээлжид Төв аймгийн Заамар сумын нутагт орших “Уулс Заамар” ХХК-ийн Заамарын Эх алтны шороон ордын технологийн шугамд Zenner /minol/ маркийн 150 мм голчтой усны тоолуур суурилуулсан.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 3.12. Улаанбаатар хот, аймгийн төвүүдийн орон сууцын шинэ хорооллуудын инженерийн шугам сүлжээний өргөтгөл,</p>	<p>-Сангийн яам 2015 онд аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн цэвэр, бохир ус, дулааны шугам сүлжээг шинээр барих, өргөтгөх, их засвар хийх, ус, дулаан дамжуулах төвийн барилга болон насос станц барих зураг төсөл боловсруулах, барилга угсралтын ажил гүйцэтгэх зэрэг</p>

<p>шинэчлэлтийг хийнэ.</p>	<p>34 ажилд улсын төсвөөс 66,754.8 сая.төг-ийн хөрөнгө зарцуулсан байна.</p> <p>-АХБ-ны хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжсэн “Хот байгуулалтын салбарын МОН 2301 төсөл”-ийн хүрээнд Орхон аймгийн төвийн гэр хорооллын 52,000 орчим оршин суугчид цэвэр усны төвлөрсөн сүлжээнд холбогдсон ус түгээх 50 байрнаас стандартын шаардлагад нийцсэн ундны усыг 200-250 м-ийн зайнаас авах боломжтой болсон.</p> <p>-Өвөрхангай аймгийн Арвайхээр хотын гэр хороололд цэвэр усны 13 км шугам, ус түгээх 18 байрыг шинээр барьж, усны тоолуур суурилуулж, шинэ цэвэрлэх байгууламж хүртэлх ф400 мм-ийн 2.9 км шугмын ажлыг гүйцэтгэн, барилга байгууламжийг байнгын ашиглалтад оруулсан. 1000 айлын орон сууцны хорооллын цэвэр усны 6.3 км, бохир усны 3.1 км, халаалт, хэрэглээний халуун усны 2.43 км хос шугам сүлжээг 2015.05.30-нд ашиглалтад оруулсан.</p> <p>-Хөвсгөл аймгийн "Шинэ Мөрөн" хорооллын цэвэр, бохир ус, холбоо, цахилгаан хангамжийн шугам сүлжээ, 3 ш хаалттай дэд өртөөний барилга бүрэн баригдсан.</p> <p>-Ховд аймгийн Жаргалант сумын Талын хашааны цэвэр, бохир усны шугам сүлжээний өргөтгөл, их засварын ажлыг “Хүчит чулуут” ХХК гүйцэтгэж, 2015.10.10-нд ашиглалтад оруулсан.</p> <p>-Архангай, Баянхонгор, Говь-Алтай, Хөвсгөл, Хэнтий аймгийн төвийн 1000 айлын орон сууцны инженерийн шугам сүлжээг шинээр барьж байна. Барилга угсралтын ажлууд 2016 онд үргэлжлэн хэрэгжинэ.</p> <p>“Шинэ бүтээн байгуулалт” дунд хугацааны зорилтот хөтөлбөрийн хүрээнд Улаанбаатар хотод орон сууцны 10 хороолол болон гэр хорооллын 12 байршилд инженерийн дэд бүтцийн барилга байгууламжийг шинээр барин ажиллаж байна. Энэхүү төслийг хэрэгжүүлснээр 30,600 айлын орон сууц, 10,700 хүүхдийн сургууль, 11,500 хүүхдийн цэцэрлэг, 2000 ажлын байр бүхий ахуйн үйлчилгээ, худалдааны төв, спорт цогцолбор, соёлын төв, конторын барилга байгууламжууд баригдах боломж бүрдэж байна. 2015 онд Буянт-Ухаа орон сууцны хорооллын 10 хэсгийн 10 ЦТП, гадна цахилгаан хангамж, Ус, дулаан дамжуулах төв /ЦТП-11/-ийг, “Ирээдүй” цогцолбор хорооллын бохир усны Ф150-500 мм-ийн 4.9 км гол шугам болон бохир усны насосны станцыг барьж, ашиглалтад оруулсан.</p> <p>-Говьсүмбэр аймгийн Сүмбэр сумын 3 дугаар багийн Хонхор хотхоны нийтийн эзэмшлийн орон сууцны гол</p>
----------------------------	---

		<p>шугам хоолойг хэсэгчлэн шинэчлэх ажлыг хийж, тус бүр 150 м урттай, 5 хос шугам хоолойг шинэчилж, 30.0 сая.төг зарцуулсан. Мөн орон нутгийн хөгжлийн сангийн 32.0 сая.төг-өөр Хонхор хотхоны 153 м, 5 хос гадна инженерийн шугамын шинэчлэлийн ажлыг гүйцэтгүүлсэн.</p> <p>-Завхан аймгийн Улиастай суманд 36 айлын орон сууцны халаалтын гадна, дотор монтаж, цэвэр усны гадна шугамыг иж бүрнээр сольж бохирын шугаманд их засвар хийж, оруулгын 4 ш хаалт шинээр тавьсан. Богдын гол багт баригдаж байгаа 40-н айлын орон сууцад халаалт цэвэр усны 95 м, ариутгах татуургын 20 м гадна шугам, Жинст багт баригдаж байгаа 40-н айлын орон сууцад халаалт цэвэр усны 30 м, ариутгах татуургын 30 м гадна шугам шинээр татсан.</p>
	<p>Хүрэх үр дүн 3.13. Улаанбаатар хот, аймгийн төвүүдийн гэр хороололд ус түгээх байруудыг барьж, төвлөрсөн сүлжээнд холбох замаар үйлчилгээний хүрээг нягтруулна.</p>	<p>Улаанбаатар хотын гэр хороололд Нийслэлийн хөрөнгө оруулалтаар 7 ус түгээх байруудыг барьсан бол Архангай аймгийн төвийн гэр хорооллын 3 ус түгээх байрыг, Баян-Өлгий аймагт 2014 онд баригдсан төвлөрсөн шугамд холбож, гэр хорооллын айл өрхийг усаар хангаж байна.</p> <p>-Дорноговь аймагт Орон нутгийн хөгжлийн сангийн 300.0 сая.төг-ийн хөрөнгө оруулалтаар Хэрлэн сумын 1,2,3,4,10 дугаар багийн нутаг дэвсгэрт "Шинэ усан сан" төсөл хэрэгжүүлж, 2 ус түгээх байр шинээр барьж, 9 ус түгээх байрыг цахилгаан эрчим хүчинд холбож, барилгуудыг шинэчлэн засварлаж, тохижилт хийсэн.</p> <p>-Орхон аймаг АХБ-ны санхүүжилтээр "Гэр хорооллын усан хангамжийг сайжруулах МОН 23-01 төсөл"-ийн хүрээнд цэвэр усны Ф100-150 мм-ийн 34.5 км шугам, бохир усны Ф200-300 мм-ийн 5.8 км шугам, ус түгээх цэгийн 26 барилга шинээр барьж, хуучин ус түгээх цэгийн 24-ыг шугамд холбосон. Мөн орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр Эрдэнэ багт 2 худаг, Говил багт ус түгээх 2 цэгийг барьж, 2 ш ус түгээх байрыг ухаалаг ус түгээх байр болгон 24 цагаар ажиллуулж байна.</p> <p>-АХБ-ны хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжсэн "Хот байгуулалтын салбарын МОН 2301 төсөл"-ийн хүрээнд Говь-Алтай, Баянхонгор, Орхон, Өвөрхангай аймгийн төвийн гэр хороололд ус түгээх 54 байрыг шинээр, 42 байрыг засварлан төвлөрсөн сүлжээнд холбон ашиглалтад оруулсан.</p>
	<p>Хүрэх үр дүн 3.14. Орон нутгийн сум, суурин газруудын эмнэлэг, цэцэрлэг, сургууль болон нийтийн үйлчилгээний газруудын ус хангамж, ариутгах татуургын</p>	<p>Сангийн яам 2015 онд Баянхонгор аймгийн Баянцагаан сумын халуун усны барилга, төвийн гал командын урдах бохир усны шугам /Баянхонгор, Гурванбулаг сумын усан сан/-ыг барихад 199.1 сая.төг, Архангай аймгийн Эрдэнэбулган сумын гэр хорооллыг инженерийн шугам сүлжээнд холбоход 399.0 сая.төг,</p>

<p>нэгдсэн болон хэсгийн системд холбох ажлыг эрчимжүүлж, жил бүр аймаг тус бүрийн 2-3 сумын сургууль, цэцэрлэг, эмнэлгийн болон нийтийн ахуйн үйлчилгээний байгууллагын ус хангамж, ариутгах татуургын системийг шинээр тавьж, шинэчилж ашиглалтад оруулна.</p>	<p>Сэлэнгэ аймгийн Сайхан сумын Хөтөл хотын доторх инженерийн шугам сүлжээ барихад 499.9 сая.төг-ийн санхүүжилт олгосон байна.</p> <p>-“Сумын төвийн шинэчлэл” төслийн хүрээнд Архангайн Тариат, Булганы Хутаг-Өндөр, Баян-Өлгийн Цэнгэл, Завханы Тосонцэнгэл, Хэнтийн Биндэр, Өвөрхангайн Богд, Дорнодын Баян-Уул, Сүхбаатарын Эрдэнэцагаан, Өмнөговийн Цогт-Овоо, Төв аймгийн Лүн, Увсын Тэс, Ховдын Зэрэг, Говь-Алтайн Дэлгэр, Дундговийн Өлзийт, Сэлэнгийн Цагааннуур, Хөвсгөлийн Цэцэрлэг зэрэг 16 сумдаас нийт 8 сумын инженерийн шугам сүлжээг, барилга байгууламжийн хамт иж бүрнээр барьж, 2015 онд ашиглалтад оруулсан.</p> <p>-АХБ-ны хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжсэн “Хот байгуулалтын салбарын МОН 2301 төсөл”-ийн хүрээнд Дундговь аймгийн Гурвансайхан, Өвөрхангай аймгийн Хархорин, Сант, Баянгол суманд цэвэр усны 19.0 км, бохир усны 2.81 км, халаалт, хэрэгцээний халуун усны 18.5 км шугам сүлжээ, халаалтын зуух, ус түгээх байр, бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн хамт барьж, 2015.05.30-нд ашиглалтад оруулсан.</p> <p>-АХБ-ны буцалтгүй тусламжаар хэрэгжиж буй “Өмнөговь болон Дорноговь аймгийн хот байгуулалт, хилийн ойролцоо суурин газруудын хөгжлийн G0204 МОН төсөл”-ийн хүрээнд Өмнөговь аймгийн Цогтцэций суманд 2х100м³ багтаамжтай усан сан, цэвэр усны 5.9 км, бохир усны 2.8 км гэр хороололд ус түгээх 3 байрыг барьж, 2015 онд ашиглалтад оруулсан. Ханбогд сумын цэвэр, бохир ус, дулааны шугам сүлжээг шинээр барих ажлын гүйцэтгэгчээр “Сан” ХХК шалгаран ажиллаж байна.Дорноговь, Зүүнбаян суманд дулааны 3.6 км, цэвэр усны 0.16 км, бохир усны 0.25 км, 2.8 МВт хүчин чадал бүхий 3 ш DZL 2.8-1.0-115/70 зуух, холбогдох тоног төхөөрөмж, 6/0.4 кВ-ын 1*400 кВА чадалтай дэд өртөө, гадна цахилгаан хангамжийн ажлуудыг хийж гүйцэтгэж, 2014.10.22-нд байнгын ашиглалтад оруулсан.</p> <p>-НҮБХХ-ийн хүрээнд “Хөдөөгийн ус хангамж, ариун цэврийн байгууламж” төслийн хүрээнд Төв, Дундговь, Өвөрхангай, Булган аймгийн 8 сумын эмнэлэг, цэцэрлэг, сургуулийн барилгыг ус хангамж, ариутгах татуургын төвлөрсөн сүлжээнд холбож, бохир усыг цэвэршүүлэх цэвэрлэх байгууламж шинээр барих ажлууд хийгдэж байна. Архангай аймгийн Тариат, Өндөр-Улаан, Хайрхан, Эрдэнэмандал, Хангай, Чулуут, Төвшрүүлэх сумдад шинээр хүүхдийн цэцэрлэг, эмнэлэг сургуулийн дотуур байр баригдаж жижиг</p>
--	---

		<p>оврын ус хангамж, ариутгах системийг шинээр тавьж ашиглаж байна.</p> <p>-Баян-Өлгий аймгийн Цэнгэл сумын төвд сум шинэчлэлийн төслөөр 1,710 м гадна цэвэр усны шугам, 2,870 м өөрийн урсгалтай шугам 544.5 м даралттай шугам бүгд 3,414.5 м гадна ариутгах татуургын шугам, 3 ш өргөх насосны станц, 25 м³ багтаамжтай усан сан, 50 м³/хон хүчин чадал бүхий цэвэрлэх байгууламжуудыг 1,754.1 сая.төг-ийн хөрөнгөөр барьж, сумын эмнэлэг, цэцэрлэг, сургууль болон нийтийн үйлчилгээний газруудын ус хангамж, ариутгах татуургын нэгдсэн системд холбосон.</p> <p>-Говьсүмбэр аймаг 2015 онд 1-р цэцэрлэгийн өргөтгөлийн ажлыг гүйцэтгэн ус хангамж, ариутгах татуургын системд бүрэн холбож ашиглалтанд оруулсан. Мөн аймгийн Төв захыг нэгдсэн шугаманд холбох, 2 дугаар цэцэрлэг, 3 дугаар сургууль, 4 дүгээр цэцэрлэгийн сантехникийн засварын ажлуудыг тус тус гүйцэтгэсэн.</p> <p>-Дундговь аймгийн хувьд 2015 онд улсын төсвийн 5.0 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтээр Өлзийт сумын, Дэлхийн банкны болон бусад төсөл хөтөлбөр, орон нутгийн хөгжлийн сангийн 3.5 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтээр Гурвансайхан сумын, 1.2 тэрбум төгрөгийн санхүүжилтээр Дэлгэрцогт сумын төвийн хэрэглэгчдийг цэвэр бохир усны системд холбосон.</p> <p>-Орхон аймаг ариутгах татуургын төв насосны станцын РМУ-2Б маркийн 3 ш сараалж, ИПР-18, ИВР-18 маркийн тус бүр 3 шг тунгаагуур, БС-3,7 маркийн 1 ш хүрдэн шүүрийг тус тус шинэчилсэн.</p> <p>-Шинээр баригдах орон сууцны хорооллуудыг цэвэр усаар хангах зориулалт бүхий 2х2500 м³ багтаамжтай усан санг гадна шугамын хамт Баянбулаг багийн зүүн талын толгой дээр барих ажлын байршлын схем зураг гарсан. Зураг төсөл боловсруулах хөрөнгийн асуудал шийдэгдээгүй.</p> <p>-Өмнөговь аймгийн Даланзадгад суманд шинээр баригдаж буй 1200 хүүхдийн сургуулийн барилгын ажлын гүйцэтгэл 80 хувьтай явагдаж байна. Барилгын инженерийн гадна шугам сүлжээний ажлыг 71.6 сая, инженерийн дотор шугам сүлжээний ажлыг 75.6 сая.төг-ийн ажлыг орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр хийсэн.</p> <p>-Увс аймгийн Тэс суманд “Сумын төвийн шинэчлэл” төслийн хүрээнд тус сумын эмнэлэг, цэцэрлэг, сургууль болон нийтийн үйлчилгээний газруудын ус хангамжийн шинэ шугамд холбогдсон.</p>
	<p>Хүрэх үр дүн 3.15. Хилийн харуул, анги, заставын</p>	<p>Хилийн 0168 дугаар ангийг нүүлгэн шилжүүлэх барилгуудын халаалтын тогооны барилга, гадна шугам</p>

<p>ус хангамжийн эх үүсвэрүүдийг шинэчлэн тогтоож, усны чанарыг сайжруулах арга хэмжээ авна.</p>	<p>дэд өртөө, дизель станц, гадна дулаан, цэвэр, бохир усны шугам, цэвэрлэх байгууламж цооногийн ажилд нийтдээ 1,537.6 сая.төг-ийн хөрөнгө оруулалт хийгдсэн бөгөөд Өмнөговь аймгаас өөрсдийн нөөц бололцоогоороо 0131-р анги 1, 2, 5, 6-р заставт гар худаг шинээр гаргах, тохижуулахад дэмжлэг үзүүлж, 0166-р анги заставуудынхаа ундны усны чанарыг сайжруулах зорилгоор бага оврын цэнгэгжүүлэх төхөөрөмж суурилуулав.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 3.16. Батлан хамгаалах салбарын анги, нэгтгэлийн ус хангамжийг сайжруулах, усны чанарыг дээшлүүлэх арга хэмжээг салбарын бодлого, төлөвлөлт, захиалгыг үндэслэн хэрэгжүүлнэ.</p>	<p>Өмнөговь аймгийн нутаг дэвсгэрт зэвсэгт хүчний 4 анги байгууллага үйл ажиллагаа явуулж байгаагаас ЗХ-ний 167, 148 ангиуд Даланзадгад сумын төвийн ус хангамжийн шугамд холбогдсон, Номгон суманд байрлах ЗХ-ний 104 дүгээр ангийн байрлалд гар насосон худагтай, Хүрмэн суманд байрлах 252 дугаар анги сумын төвөөс 2 км зайд зөөврийн устай бөгөөд 2016 онд гүний худаг гаргахаар ажиллаж байна.</p>
<p>Хөдөө аж ахуй, үйлдвэрлэлийн усан хангамжийг сайжруулах чиглэлээр:</p>	
<p>Хүрэх үр дүн 3.17. Хөдөөгийн хүн ам, мал аж ахуйн ус хангамжийг нэмэгдүүлэх, бэлчээрийг усжуулах арга хэмжээг тасралтгүй явуулж, орон нутгийн засаг захиргааны байгууллага, бэлчээр ашиглагч, фермерийн аж ахуй, хөдөө аж ахуйн салбарын бодлого, төлөвлөлттэй уялдуулан жилд 800-1000 худгийг шинээр гаргаж, сэргээн засварлана.</p>	<p>Монгол Улсын төсвийн хүндрэлтэй байдлаас шалтгаалан 2015 онд инженерийн хийцтэй худаг шинээр барьж байгуулах ажилд улсын төсвөөс хөрөнгө гаргаагүй. Гэвч 19 аймаг, Улаанбаатар хотод орон нутгийн хөрөнгө оруулалтаар 237 худгийг 2,301.7 сая, гадаадын төсөл хөтөлбөрийн хөрөнгө оруулалтаар 46 худгийг 752.7 сая, малчид өөрсдийн хөрөнгөөрөө 449 худгийг 4,490.0 сая.төг-өөр, нийт инженерийн хийцтэй 283 худаг, энгийн уурхайн 449 худгийг барьж байгуулахад 7,544.4 сая.төг-ийг зарцуулсан байна.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 3.18. Шивээ-Овоо, Таван толгойн нүүрсний орд болон Улаанбаатар хотод барихаар төлөвлөж байгаа дулааны цахилгаан станц, Чойр, Нялгын нүүрс боловсруулах үйлдвэр зэрэг уул уурхайн болон хөнгөн, хүнс, барилгын материалын үйлдвэрүүдийн ус хангамжийн эх үүсвэрийн эрэл, хайгуулын ажлыг тухайн төслийг хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгжүүдтэй хамтран хийнэ.</p>	<p>Шивээ-Овоогийн уурхайн газар доорх усны ордод урьдчилсан ба нарийвчилсан хайгуулыг 1991 онд хийсэн байна. Уурхайн орд Чойр-Нялгын нүүрсний сав газруудад хамаарах хүрэн нүүрсний ордууд, усжилт доод цэрдийн саарал өнгөт элсжин болон нүүрсний давхаргуудтай холбоотой, усжилт өндөртэй. Шүүрэлтийн усны хэмжээ ил уурхай 100 м гүнтэй үед 150 л/с, 200 м гүнд хүрсэн үед 2 дахин орчим өсөх тооцоо хийж/ Ж.Дашдондог,1988/, доод цэрдийн уст үеийн тэжээлд газрын доорх далд алсын урсац, ордын зүүн хэсгийг хамарсан шууд нэвчилт чухал үүрэгтэй. Стратегийн ач холбогдол бүхий Шивээ-Овоогийн нүүрсний ордыг түшиглэн эрчим хүчний экспортын Шивээ-Энержи цогцолбор төслийн хүрээнд 9,240 МВт-ын цахилгаан станц барих ажлыг Хятадын талтай</p>

	<p>хамтран хэрэгжүүлэхээр тохирч, “Эрдэнэс Монгол” ХХК-ийн дэргэд бэлтгэл ажлыг хангах үүрэг бүхий ажлын хэсэг байгуулан ажиллаж байна. Энэ станцад жилд 25 сая.м3 ус шаардлагатай бөгөөд төслийн хүрээнд усны нөөцийн хайгуул, судалгааг дахин шинэчлэн хийх ажлыг эхлүүлээд байна.</p>
<p>Усны эрчим хүчийг ашиглах чиглэлээр:</p>	
<p>Хүрэх үр дүн 3.19. Монгол орны гол, мөрний эрчим хүчний нөөц, сэргээгдэх эрчим хүчний хөгжлийн төлөвлөлт, эрчим хүчний хэрэглээний эрэлт, шаардлага, салбарын нэгдсэн бодлого, төлөвлөлтийг Тайшир, Дөргөний усан цахилгаан станцын сургамж, туршлага, ашиглалтын үеийн хүндрэлүүдтэй уялдуулан дахин сайжруулах арга хэмжээг авна.</p>	<p>-Сэргээгдэх эрчим хүчний үндэсний хөтөлбөрийн дагуу усны эрчим хүчийг ашиглах чиглэлээр Дөргөн, Тайширын усан цахилгаан станцуудыг барьж байгуулан ашиглаж, тэдгээрийн ашиглалтын үеийн дүрэм журмыг мөрдүүлэн ажиллаж, усан санг тогтвортой, хэмнэлттэй ашиглахын тулд нарны цахилгаан станцыг хослуулан ажиллах ТЭЗҮ судалгааны ажил хийгдэж байна. Тайширын УЦС-ын шүүрэлтийг цаг алдалгүй зогсоосон. -Усан цахилгаан станцын гидро-механик тоног төхөөрөмжийн техникийн ашиглалт, засвар үйлчилгээний дүрэм заавар, Усан цахилгаан станцын далангийн аюулгүй байдал, ашиглалт, засвар, үйлчилгээ, хяналт гүйцэтгэх дүрэм журмыг “Сэргээгдэх эрчим хүчний үндэсний төв” ТӨҮГ боловсруулав. Усны эрчим хүчний нөөц, сэргээгдэх эрчим хүчийг ашиглах хөтөлбөр, төлөвлөлтийг шинэчлэх шаардлагын судалгааны өгөгдөл цуглуулах ажлыг хийгээд байна.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 3.20. Чаргайтын 58 МВт, Эрдэнэбүрэнгийн 65 МВт усан цахилгаан станцын техник, эдийн засгийн үндэслэлийг хянан үзэж, боломжтой тохиолдолд бусад усан цогцолборуудтай уялдуулж гүйцэтгэнэ.</p>	<p>Чаргайтын 58 МВт УЦС-ын ТЭЗҮ-ийг “Сэргээгдэх эрчим хүчний үндэсний төв” ТӨҮГ, Эрдэнэбүрэнгийн 65 МВт УЦС-ын ТЭЗҮ-ийг Япон Улсын Засгийн газрын тусламжтайгаар хийсэн ба хянан үзэх боломжтой гэдгийг тогтоосон боловч бусад усан цогцолборуудтай уялдуулсан ТЭЗҮ-г дахин боловсруулах шаардлагатай байгаа бөгөөд ТЭЗҮ боловсруулах хөрөнгийн эх үүсвэр шийдэгдээгүй байна.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 3.21. Уул уурхай, хүнд үйлдвэр, дулааны станц зэрэг томоохон ус хэрэглэгчид болон бүх хэрэглэгчдийн ус хэрэглээний норм, нормчлолын стандартыг орчин үеийн техник, технологийн дэвшлийг ашиглах, түргэн нэвтрүүлэхэд түлхэц өгөх байдлаар шинэчлэн тогтоох, мөрдөх, хяналт тавина.</p>	<p>–“Нэгж бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, ажил гүйцэтгэх, үйлчилгээ үзүүлэхэд зарцуулах усны норм”-ыг БОНХАЖ-ын сайдын 2015 оны 07 дугаар сарын 30-ны өдрийн А/301 дүгээр тушаалаар батлуулан, мөрдүүлж байна. Энэхүү нормоор Монгол Улсын эдийн засгийн салбаруудын хамрах хүрээг өргөтгөж нийт 14 салбар, үйлдвэр, нэгжийн 247 бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээний ус хэрэглээний нормыг шинээр болон шинэчлэн тогтоосон ба энэ нь усны сав газрын менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах, төслийн техник-эдийн засгийн үндэслэл боловсруулах, байгаль орчны нөлөөллийн нарийвчилсан үнэлгээ хийх, усны тоолуургүй хэрэглэгч, ашиглагчдын усны хэмжээг тогтоох зэрэгт тодорхой үүрэг гүйцэтгэж байна. -Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын</p>

		<p>ашиглалтын тухай хуулийн 10 дугаар зүйлийн 10.1.9 дэх заалтын дагуу төвлөрсөн ус хангамж, ариутгах татуургын сүлжээнд хэрэглэгчийг холбох “Техникийн нөхцөл олгох журам”-ыг Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалт, үйлчилгээг зохицуулах зөвлөлийн хурлаар батлуулав.</p> <p>-Усны тухай хуулиар хоногт 100 м³-ээс их ус ашиглах, эрчим хүч, усан тээврийн зориулалтаар ашиглуулах дүгнэлтийг байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага, 50-100 м³ ус болон усан орчин ашиглуулах дүгнэлтийг сав газрын захиргаа, 50 м³ хүртэлх ус ашиглуулах, хурын ус хуримтлуулж, хөв, цөөрөм байгуулах, суваг, шуудуу татах дүгнэлтийг аймаг, нийслэлийн байгаль орчны алба тус тус гаргаж байна. Усны тухай хууль хэрэгжиж эхэлсэнээс хойш буюу 2012 оноос хойш усыг ашиглаж болох боломжит нөөцийн хэмжээнд нь үр ашигтай, хэмнэлттэй ашиглуулах зорилгоор усны нөөц хүрэлцэх эсэх талаар усны сав газрын захиргаад 2015 онд хоногт 50-100 м³ ус ашигладаг 200 гаруй ус ашиглагчид дүгнэлт гаргаж өгөх, зөвшөөрөл олгох ажлыг гүйцэтгэв.</p> <p>-БОНХАЖЯ болон “Монгол-Ус” ТӨҮГ-аас уул уурхайн компаниудад ус ашиглуулах дүгнэлт гаргаж өгөхдөө ашигласан усныхаа 70-аас доошгүй хувийг эргүүлэн эргүүлэн ашиглах даалгавар өгч байна. 2015 онд БОНХАЖЯ ус ашиглуулахаар 2014 онд гаргасан 18 аймаг, нийслэлийн БОАЖ-ын газруудын 288 дүгнэлт, 3 сав газрын захиргааны 8 дүгнэлт, “Монгол-Ус” ТӨҮГ-ын 12 дүгнэлтийг хянаж, зөвлөмж, даалгавар хүргүүлэв.</p>
	4-р зорилтын хүрээнд:	4-р зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөний гүйцэтгэлийн тайлан
	<i>Хаягдал бохир усны цэвэрлэгээний түвшинг дээшлүүлэх, эргүүлэн ашиглах чиглэлээр:</i>	
	<p>Хүрэх үр дүн 4.1. Аймгийн төв, томоохон хот, суурин газрын бохир ус цэвэрлэх байгууламжид техник, технологийн шинэчлэл хийж, ашиглалтыг сайжруулан стандартын шаардлагад нийцүүлнэ.</p>	<p>-Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар 2014-2015 онуудад Архангай, Баян-Өлгий, Булган, Дундговь, Завхан, Увс, Сүхбаатар, Хөвсгөл, Хэнтий, Өвөрхангай, Дорнод зэрэг 11 аймгийн төвийн бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн өргөтгөл, шинэчлэлтийн зураг төслийг боловсруулсан.</p> <p>-Улаанбаатар хотын Төв цэвэрлэх байгууламжийг шинэчлэн сайжруулах, шинээр барих ажлын ТЭЗҮ, нарийвчилсан зураг төсөл боловсруулах зөвлөх үйлчилгээний тендерт гүйцэтгэгчээр БНФУ-ын “Артеллиа Вилл энд Транспорт” компани болон монголын “Престиж инженеринг” компанийн түншлэл шалгарч, тус компаниудтай Нийслэлийн Хөрөнгө оруулалтын газар болон Улаанбаатар хотын УСУГ 2015</p>

оны 7 дугаар сарын 28-ны өдөр гурвалсан гэрээ байгуулан ажиллаж байна. Энэ Төв цэвэрлэх байгууламжийн биоцөөрөм, 2-р тунгаагуурыг шинээр барих ажлууд 2016 онд үргэлжлэн хэрэгжинэ.

-Нийслэлийн Хан-Уул дүүргийн Буянт-Ухаа орчмын орон сууцын шинэ хорооллын хэрэглээнээс гарах бохир усыг татан зайлуулж, цэвэршүүлэх 20,000 м³/хоногийн хүчин чадал бүхий зохиомол биологи цэвэрлэгээний байгууламжийг Хөгжлийн банкны санхүүжилтээр 2014-2015 онуудад барьж ашиглалтад оруулсан. Төсөл 2016 онд үргэлжлэн хэрэгжинэ. Нийслэлийн Багахангай дүүрэгт гадна ариутгах татуургын 4.6 км шугам сүлжээг шинээр барьсан бөгөөд 3,250 м³/хон хүчин чадал бүхий цэвэрлэх байгууламжийн барилга угсралтын ажлыг 2016 онд үргэлжлэн хэрэгжүүлнэ.

-Франц Улсын Засгийн газрын зээлээр хэрэгжиж буй “Эрдэнэт хотын бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн өргөтгөл” (2013-2016 онд хэрэгжих) төслийн хүрээнд 2015 онд шинээр суурилуулах технологийн тоног төхөөрөмжүүд бүрэн нийлүүлэгдсэн. Сангийн яамнаас энэ төсөлд монголын талын хөрөнгө болох 1,414.0 сая.төг-ийг зарцуулсан. Төсөл 2016 онд үргэлжлэн хэрэгжинэ. Шинээр цэвэрлэх байгууламж ашиглалтад оруулахтай холбогдуулан 2015 онд хотын орон сууцны хорооллоос цэвэрлэх байгууламж хүртэлх Ф600-800 мм-ийн 10 км урттай шугам, худгуудыг цэвэрлэн, засварласан.

-Ховд аймгийн төвд 4,200 м³/хоногийн хүчин чадалтай бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн өргөтгөл, шинэчлэлтийн ажлыг гүйцэтгэхэд зориулж Сангийн яамнаас 601.9 сая.төг зарцуулсан байна. Төсөл 2016 онд үргэлжлэн хэрэгжинэ.

-АХБ-ны зээлээр хэрэгжиж буй “Дархан хотын бохир усны менежментийн МОН 3244/3245 төсөл”-ийн хүрээнд Дархан хотын бохир усны цэвэрлэх байгууламж, шугам сүлжээ, насосны станцын барилгыг өргөтгөн шинэчлэх ажлууд хийгдэж байна.

-Өмнөговь аймгийн Даланзадгад сумын гэр хорооллын зарим хэсгийг цэвэр бохир усны шугамд холбох ажлын хүрээнд тус сумын 8 багийн нутаг дэвсгэрт цэвэр усны 11,586 м, бохир усны 9,172 м шугам сүлжээний ажлыг орон нутгийн хөгжлийн сангийн 2,513.5 сая.төг-ийн хөрөнгөөр хийж гүйцэтгэж байна.

“Сумын төвийн шинэчлэл” төслийн хүрээнд 16 аймгийн 16 суманд инженерийн дэд бүтцийн барилга байгууламжийг иж бүрнээр барих ажлыг улсын төсвийн

	<p>хөрөнгө оруулалтаар гүйцэтгэж байна.</p> <p>-Дорнод аймгийн Чойбалсан хотын ундны усыг 30 шахам жил түр зуурын аргаар хлоржуулах үйл ажиллагаа явуулж ирсэн бол хоолны давснаас хлор гарган авч халдваргүйжүүлэлтийн орчин үеийн тоног төхөөрөмжийг “WDT” компани нийлүүлж суурилуулсан байна. Энэхүү тоног төхөөрөмж нь ашиглалтын зардал бага, бүрэн автоматажсан, нян бактер устгадаг, усны чанарыг дээшлүүлдэг хоногт 15,000 м³ халдваргүйжүүлэх хүчин чадалтай. “Дорнод нийтийн аж ахуй” компани 79.9 сая төгрөгийн хөрөнгөөр санхүүжүүлсэн</p>
<p>Хүрэх үр дүн 4.2. Усыг хамгаалах, арвижуулах, хаягдал бохир усыг цэвэршүүлэн эргүүлэн ашиглах санаачилгыг урамшуулах үйл ажиллагааг хэвшил болгоно.</p>	<p>Засгийн газраас 2013 онд “Усны нөөц ашигласны төлбөрийн хувь хэмжээг тогтоох, хөнгөлөх тухай” 326 дугаар тогтоол гарган хэрэгжүүлж байна.</p> <p>-Уул уурхайн усны ашиглалтад газрын доорх усыг хэмнэлттэй үр ашигтай ашиглах зорилгоор усны тоолуур суурилуулах, усыг эргүүлэн ашиглахад дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлэх, эргэлтийн болон хаягдлын далан байгуулан усны 70-80%-ийг эргүүлэн ашиглах, 20-30%-д нөхөн сэлбэлтийн ус, эсхүл шүүрэлтийн усыг ашиглах шаардлага тавьж, даалгавар, зөвлөмж өгсөний дүнд тухайлбал, 2015 онд “Энержи ресурс” ХХК нь (технологийн хэрэгцээндээ жилд 1.4 сая.м³ ус ашигладаг) “Ухаа худгийн нүүрсний ордын нүүрс баяжуулах үйлдвэр”-ийн хаягдлыг усгүйжүүлэх үйлдвэрээсээ 349.0 мян.м³, эргэлтийн усан сангаасаа 31.8 мян.м³ усыг, “Оюутолгой” ХХК (технологийн хэрэгцээндээ жилд 83.8 сая.м³ ус ашигладаг) баяжуулах үйлдвэрийн хаягдал өтгөрүүлэгчээсээ 63.6 сая.м³, хаягдал ус хадгалах сангаасаа 7.4 сая.м³ усыг, “Эрдэнэт үйлдвэр” ХХК (технологийн хэрэгцээндээ жилд 83.0 сая.м³ ус ашигладаг) нь 72.6 сая.м³ усыг эргүүлэн ашиглаж байна.</p> <p>-Эрдэнэт хотын төв цэвэрлэх байгууламж нь хоногт 12.0-14.0, жилдээ 6,500-7000.0 мян.м³ бохир усыг хүлээн авч 4 үе шаттай дамжлагаар цэвэрлэн “Эрдэнэт үйлдвэр”-ийн технологийн эргэлтийн усанд ашиглаж байна. Булган аймгийн Бүрэгхангай сумын нутаг дэвсгэрээс алт олборлогч аж ахуйн нэгжүүд нийт ус хэрэглээний 70 орчим хувийг эргүүлэн ашиглаж үйл ажиллагаа явуулж байна.</p> <p>-Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 18.4-т заасны дагуу Засгийн газрын 2013 оны 303 дугаар тогтоолоор баталсан “Байгалийн нөөцийг хэмнэлттэй ашиглах, орчны бохирдол, хаягдлыг багасгах, байгальд халгүй техник, тоног төхөөрөмжийн</p>

	<p>жагсаалт”-д “Бохир ус цэвэрлэх төхөөрөмж”-ийг багтааж, аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвараас чөлөөлүүлсэн.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 4.3. Хөвсгөл, Өгий, Увс, Хяргас, Хар ус зэрэг нуур, гол, мөрний эрэг орчмын аялал жуулчлалын бааз, нийтийн үйлчилгээний газруудад бохир усыг цуглуулах, цэвэрлэх шинэ дэвшилтэт технологи бүхий бага оврын шугам сүлжээ, цэвэрлэх байгууламжуудыг нэвтрүүлнэ.</p>	<p>-Хөвсгөлийн УТХГ-т байгаа жуулчны баазуудаас гарч буй шингэн хаягдлыг цэвэрлэх нэгдсэн байгууламжийн зураг төслийг ШУА-ын Геоэкологийн хүрээлэн, “Престиж инженеринг” ХХК хамтран боловсруулж, захиалагчаас санал авч Улсын экспертизээр хянуулан баталгаажуулсан.</p> <p>Аялал жуулчлалын баазуудын бохир ус зайлуулах, цэвэршүүлэх талаар Хатгал тосгонд сүүлийн үеийн технологиор цэвэрлэх байгууламж баригдах зураг төсөл батлагдаж, гүйцэтгэгчээр “Хөвсгөл зам” ХХК ажиллаж, Хөвсгөл аймгийн Засаг даргын захирамжаар томилогдсон ажлын хэсэг хүлээн авав.</p> <p>-Архангай аймгийн Өгий нуур, Тэрхийн цагаан нуурын эрэг орчмын аялал жуулчлалын баазууд бохир усаа хана болон ёроолоороо ус нэвтрэхгүй байгууламжид цуглуулан бодис хийж задлан заасан цэгт хаядаг болсон.</p> <p>-Буйр нуур, Хэрлэн голын эрэгт байрлах амралтын газар, жуулчны баазуудыг байгаль орчин, усны нөөцөд халгүй жорлон /био болон хуурай жорлон/-той болох шаардлагыг тавьсаар байна. “Петро чайна дачин тамсаг” ХХК-ийн БХГ-21 дүгээр талбайд ахуйн бохир ус цэвэршүүлэх байгууламж баригдаж ашиглалтад орсон.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 4.4. Хаягдал бохир усыг цэвэршүүлэх, эргүүлэн ашиглах аливаа үйл ажиллагаа, санал санаачилгыг хууль тогтоомжийн хүрээнд нэн тэргүүнд дэмжиж ажиллана.</p>	<p>-Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай хуулийн дагуу “Ус бохирдуулсны төлбөрөөс хөнгөлөх аж ахуйн нэгж, байгууллагын жагсаалт болон хөнгөлөлтийн хувь хэмжээг тогтоох тухай” Засгийн газрын тогтоолын төслийг 2015 онд Засгийн газрын хуралдаанд оруулсан боловч тодорхой шалтгаанаар хойшлуулсан. 2016 онд дахин Засгийн газрын хуралдаанд оруулж, батлуулахаар ажиллаж байна.</p> <p>-Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуулийн 18.4-т заасны дагуу Засгийн газрын 2013 оны 303 дугаар тогтоолоор баталсан “Байгалийн нөөцийг хэмнэлттэй ашиглах, орчны бохирдол, хаягдлыг багасгах, байгальд халгүй техник, тоног төхөөрөмжийн жагсаалт”-д “Бохир ус цэвэрлэх төхөөрөмж”-ийг багтааж, аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвараас чөлөөлж байна.</p> <p>-Усны тухай хуулийн дагуу ус ашиглуулах дүгнэлт гаргах, зөвшөөрөл олгох, гэрээ байгуулахдаа хаягдал бохир усыг цэвэршүүлж эргүүлэн ашигласан тохиолдолд тэр хэмжээгээр нь төлбөрөөс чөлөөлж байна.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 4.5.</p>	<p>-Сангийн яам 2015 онд Улаанбаатар хотын Шар хад,</p>

<p>Улаанбаатар хотын зарим хорооллын бохир ус цуглуулах коллекторыг шинээр барих, шинэ хороолол, хүн амын суурьшлын төвүүдийн коллектор салбар шугамуудыг барьж ашиглах, аймгийн төвүүдийн орон сууцны цэвэр, бохир ус, ариутгах татуургын шугам хоолойг барьж өргөтгөн шинэчлэнэ.</p>	<p>Амгалан орчмын бохир ус татан зайлуулах, ариутгах татуургын шугам сүлжээний ажилд зориулан улсын төсвөөс 2,224.0 сая.төг зарцуулсан. Буянт-Ухаа орон сууцны хорооллын 10 хэсгийн 10 ЦТП, гадна цахилгаан хангамж, ус, дулаан дамжуулах төв /11/-ийг, “Ирээдүй” цогцолбор хорооллын бохир усны Ф150-500 мм-ийн 4.9 км гол шугам болон бохир усны насосны станцыг барьж, ашиглалтад оруулсан.</p> <p>-Аймаг бүрт “1000 айлын орон сууц” хөтөлбөрийн хүрээнд Архангай, Баянхонгор, Говь-Алтай, Хөвсгөл, Хэнтий аймгийн төвийн 1000 айлын орон сууцны инженерийн шугам сүлжээг шинээр барих барилга угсралтын ажлууд хийгдэж байна.</p> <p>-Дорнод аймгийн Хэрлэн сумын Илч хорооллын цэвэр усны 620 м, халаалт, хэрэгцээний халуун ус, цэвэр усны 1200 орчим м магистрал шугам сүлжээг шинэчилсэн. Төсөвт өртөг 277.0 сая.төг.</p> <p>-Баянхонгор аймгийн “Хонгор-1000” орон сууцны хорооллын гадна инженерийн шугам сүлжээ”-ний ажлын хүрээнд 9.8 Мвт чадал бүхий халаалтын зуух, УДДТөв, дулааны 3.6 км, хэрэгцээний халуун усны 3.7 км цэвэр усны 1.8 км, бохир усны 2.1 км шугам хоолой, 6/0.4 кВ хүчдэлтэй хаалттай дэд өртөө 4 ш, 4.4 км 6 кВ-ын хос кабелийн угсралтын ажил хийгдсэн.</p> <p>Хөвсгөл аймгийн “Шинэ Мөрөн хорооллын орон сууцны инженерийн шугам сүлжээ” ажлын хүрээнд цэвэр усны 1.2 км, бохир усны 1 км, дулааны 1.3 км шугам сүлжээ, хаалттай дэд өртөөний барилга 3 ш, УДДТ-ийн барилгын угсралтын ажил хийгдсэн.</p> <p>-Булган аймагт “320 айлын орон сууцны барилгын гадна инженерийн шугам сүлжээ” ажлын хүрээнд бохир усны 1.1 км, дулааны 0.8 км, цэвэр усны 1.2 км шугам сүлжээг шинээр барьж, уг төсөл арга хэмжээ 2015 онд үргэлжлэн хэрэгжсэн байна.</p> <p>-Дархан хотын Хабитат, Мангирт чиглэлийн гадна инженерийн шугам сүлжээний ажлын хүрээнд дулаан, цэвэр усны 5.6 км, бохир усны 1.5 км шугам хоолой барилга угсралтын ажил хийгдэхээс дулааны 2.6 км угсралтын ажил хийгдсэн.</p> <p>-“Сумын төвийн шинэчлэл” хөтөлбөрийн хүрээнд Баянхонгор аймгийн Баянлиг, Бууцагаан сумдын инженерийн шугам сүлжээг өргөтгөх, шинээр барих ажлын гүйцэтгэж, байнгын ашиглалтад хүлээлгэж өгсөн.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 4.6. Улаанбаатар хотын Толгойтын цэвэрлэх байгууламжид технологийн шинэчлэлт хийж,</p>	<p>Улаанбаатар хотын Төв цэвэрлэх байгууламжийг шинээр барих, шинэчлэн сайжруулах ажлын ТЭЗҮ, ажлын зураг төсөл боловсруулах зөвлөх үйлчилгээний тендерт гүйцэтгэгчээр БНФУ-ын “Артеллиа Вилл энд</p>

<p>хаягдал усыг эргүүлэн ашиглах, стандартын шаардлагад нийцтэл цэвэршүүлнэ.</p>	<p>Транспорт” компани болон монголын “Престиж инженеринг” компанийн түншлэл шалгарч, тус компаниудтай Нийслэлийн Хөрөнгө оруулалтын газар болон Улаанбаатар хотын УСУГ 2015 оны 7 дугаар сарын 28-ны өдөр гурвалсан гэрээ байгуулан ажиллаж байна. 2015 онд 2 удаа хэлэлцүүлэг зохион байгуулсан. Ажлын үр дүнгээ 2016 оны II улиралд багтаан хүлээлгэн өгнө.</p> <p>Төв цэвэрлэх байгууламжийн биоцөөрөм, 2-р тунгаагуурыг шинээр барих ажлын хүрээнд био цөөрөм шинээр барих, худаг, шугам хоолойн угсралтын ажлууд болон тоног төхөөрөмжүүдийн худалдан авалт бүрэн хийгдсэн. Барилга угсралтын ажлын явц 70%-тай байна. 2015 оны төсвийн тодотголоор санхүүжилт хасагдсанаас барилга угсралтын ажлын гэрээ 2016 онд үргэлжлэн хэрэгжихээр сунгагдсан. Эхний ээлжинд лагийн үнэрийг нь дарахын тулд 2016 оны улсын төсөвт тодорхой хэмжээний хөрөнгө тусгасан.</p> <p>Засгийн газрын 2015.11.16-ны хуралдаанаар Улаанбаатарт шинээр цэвэрлэх байгууламж барих төслийг концессын барих-ашиглах-шилжүүлэх төрлөөр хэрэгжүүлэх шалгаруулалтыг зохион байгуулахыг Аж үйлдвэрийн сайд болон Хөрөнгө оруулалтын газарт даалгасанаар алын хэсэг байгуулагдан ажиллаж байна.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 4.7. Улаанбаатар хотын дүүргүүд болон аймгийн төв, суурин газруудад цэвэрлэх байгууламжийн тоног төхөөрөмжийн шинэчлэлт хийж өргөтгөн, хүчин чадлыг нэмэгдүүлнэ.</p>	<p>-Монгол Улсын 2015 оны төсвийн тухай хуулийн 3 дугаар хавсралтаар “Буянт-Ухаа орон сууцны хорооллын 20,000 м³ бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн зураг төсөл, барилга угсралт”-ын ажилд 2015-2016 онд 33,495.0 сая төгрөг батлагдсанаас 2015 онд 11,985.1 сая төгрөг баталсан нь Хөгжлийн банкны санхүүжилтээр хийгдэж байна.</p> <p>-Нийслэлийн Багахангай дүүрэгт 3,250 м³/хоногийн хүчин чадал бүхий цэвэрлэх байгууламжийн барилга угсралтын ажил 2015 онд эхэлсэн 2016 онд үргэлжлэн хэрэгжинэ.</p> <p>-“Сумын төвийн шинэчлэл” төслийн хүрээнд 16 сумдаас нийт 8 суманд бохир усны цэвэрлэх байгууламжийг барьж, 2015 онд ашиглалтад оруулсан.</p> <p>-АХБ-ны хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжсэн “Хот байгуулалтын салбарын МОН 2301 төсөл”-ийн хүрээнд Дундговь аймгийн Гурвансайхан, Булган аймгийн Тэшиг, Бүрэгхангай, Төв аймгийн Бүрэн сумд болон Зуунмод сумын Зүүндэлгэр багт тус бүр хоногт 50 м³ бохир усыг цэвэрлэх байгууламжийг барьж, 2015 онд ашиглалтад оруулсан.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 4.8. Ус хангамж, ариутгах татуургын</p>	<p>-АХБ-ны хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжсэн “Хот байгуулалтын салбарын МОН 2301 төсөл”-ийн хүрээнд</p>

<p>тусгай зориулалтын машин механизм, тоног төхөөрөмжийн парк шинэчлэлтийг шаардлагатай хот, суурин газруудад хийнэ.</p>	<p>Орхон аймагт 5ш, Хөвсгөл аймагт 2ш хатуу хог тээвэрлэх машин, Говь-Алтай, Өвөрхангай, Баянхонгор, Орхон, Хөвсгөл, Архангай аймагт бохир усны шугам хоолойг цэвэрлэх, бохир ус зөөх тусгай зориулалтын авто машин, Говь-Алтай, Өвөрхангай, Баянхонгор, Орхон аймгуудад крантай авто машиныг тус тус нийлүүлж, гэрээний дагуу тухайн аймгийн автомеханикууд, жолооч нарт сургалт зохион байгуулан автомашинуудыг хүлээлгэн өгөв.</p> <p>-АХБ-ны буцалтгүй тусламжаар хэрэгжиж буй “Өмнөговь болон Дорноговь аймгийн хот байгуулалт, хилийн ойролцоо суурин газруудын хөгжлийн G0204 МОН төсөл”-ийн хүрээнд төслийн сумдад хог хаягдлын 12 машин механизмыг нийлүүлж, ашиглалт, аюулгүй ажиллагааны сургалтыг зохион байгуулсан ба машин механизмуудыг орон нутгийн өмчид шилжүүлж, бүртгүүлэн хүлээлцсэн.</p> <p>-Азийн хөгжлийн банкны зээлээр хэрэгжүүлж буй “Нийтийн аж ахуйг сайжруулах МОН-19-07 төсөл”-ийн хүрээнд Архангай аймгийн ус суваг ашиглалтын “Ундрага” ХХК-д бохир усны машин 1, автосомсваль 1, Автокран 1, экскаватор 1, усны зөөврийн машин 1 техникийг нийлүүлэв.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 4.9. Ундны болон бохир усны цэвэрлэгээний хяналтын суурин болон зөөврийн лабораторийг аймгийн төвүүдэд шинээр байгуулж үйл ажиллагааг нь боловсронгуй болгоно.</p>	<p>-НҮБХХ-ийн санхүүжилтээр хэрэгжүүлсэн “Ус хангамж, ариун цэврийн байгууламжийг сайжруулах төсөл”-ийн хүрээнд Өмнөговь аймгийн Цогт-Овоо, Булган сум, Баянхонгор аймгийн Шинэжинст, Баянговь сумдад цэвэр усны шинжилгээний зөөврийн лабораторийн багаж хэрэгслийг хүлээлгэн өгсөн.</p> <p>-НААҮ-ний байгууллагуудын ерөнхий инженерүүд болон цэвэр, бохир усны лабораторийн ажилтнуудад зориулсан сургалтыг зохион байгуулж, 21 аймгийн 50 гаруй инженер техникийн ажилтнууд хамрагдсан.</p> <p>-Дэлхийн банкны “Уул уурхай дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих төсөл”-өөс Умард говийн гүвээт-Халхын дундад талын сав газрын захиргаанд усны шинжилгээний зөөврийн лабортори өгсөн ба уг шинжилгээний тоног төхөөрөмж нь усны химийн 21 үзүүлэлтийг үзэх ба иргэдээс ирсэн санал хүсэлтийн дагуу газар дээр нь очиж химийн үзүүлэлтийг үзэх боломжтой болсон нь хэрэглэгчдийг мэдээллээр шуурхай ханган ажиллах нөхцөл бүрдэв.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 4.10. Бохир усыг биологийн аргаар цэвэрлэх шинэ технологийг үе шаттай нэвтрүүлэх, органик болон эрдэс хорт бодисыг</p>	<p>Өмнөговь аймагт гэр хорооллын айл өрхүүдийн нүхэн жорлон, угаадасны нүхийг ариутгаж шивтрийн хийг бууруулах ажлыг аймгийн хэмжээнд зохион байгуулан хэрэгжүүлсэнээр хөрсөөр дамжин усны эх үүсвэр бохирдохыг хамгаалах талаар хийсэн шинэлэг</p>

<p>задлах нутгийн болон нутагшсан омгийн бичил биетэнг гаргана.</p>	<p>туршилтын ажил болсон байна. Уг ажлын хүрээнд нийт 250 айлын нүхэн жорлон, угаадасны нүхийг "Тамир ЭМ" био бэлдмэлээр ариутгаснаар органик бохирдол ихтэй өтгөн, шингэн ялгадсыг задалж, ялзмагжуулан цэвэршүүлж, агаар, хөрс, усны бохирдлыг тодорхой хэмжээгээр бууруулах боломж бүрдэж байгаа юм.</p>
<p>Усны нөөцийг зүй зохистой ашиглах, хэмнэх чиглэлээр:</p>	
<p>Хүрэх үр дүн 4.11. Томоохон барилга байгууламжийн дээврийг хур тунадасны ус цуглуулах боломжтойгоор хийх, барилга байгууламжийн зураг төсөлд хур борооны усыг хуримтлуулан авах бололцоотой байхаар өөрчлөлт оруулж, норм, дүрэмд тусгах, түүнийг ахуйн хэрэглээ болон ногоон байгууламжийн ус хангамжид ашиглах нөхцөлийг бүрдүүлнэ.</p>	<p>Борооны усыг хуримтлуулах, хуримтлагдсан усыг ахуйн болон ногоон байгууламжийн хэрэгцээнд ашиглах талаар норм, дүрэмд өөрчлөлт оруулахаар ажиллаж, Эко ногоон хот, сургууль, эмнэлэг байгуулах ажлын туршилт, судалгаа явагдаж ажлын эхлэл тавигдав.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 4.12. Шинээр төлөвлөж байгаа орон сууцны хороолол болон инженерийн хангамж бүхий барилга байгууламжийн ундны цэвэр усны шугамыг ахуйн хэрэглээний уснаас салгах, ахуйн хэрэглээний хаягдал (саарал) усыг цэвэршүүлэн бохирын систем болон ногоон байгууламжийн усалгаанд хэрэглэх инженерийн шийдлийг судлан зураг төсөлд тусган хэрэгжүүлж, үйлдвэрийн техникийн хэрэгцээнд ундны цэвэр ус ашиглах явдлыг хязгаарлана.</p>	<p>“Саарал усны систем. Ерөнхий шаардлага” MNS BS 8525-1:2015 стандартыг Стандартчиллын үндэсний зөвлөлийн 2015.06.25-ны 21 дүгээр тогтоолоор хэлэлцэн батлагдав.</p> <p>Цэвэрлэх байгууламжийн цэвэрлэгдсэн усыг дахин ашиглах зорилгоор “Цэвэрлэгдсэн усыг усалгаанд ашиглах заавар” багц стандартууд болон “Хур борооны усны багц стандарт”-уудыг боловсруулж байна.</p> <p>“MCS Coca Cola” ус, ундааны үйлдвэрээс гарч буй бохир усыг 99% хүртэл цэвэршүүлэн хотын ногоон байгууламжийг услах болон гал командын хэрэгцээнд үнэгүйгээр түгээж байна.</p>
<p>Үерийн аюулаас хамгаалах чиглэлээр:</p>	
<p>Хүрэх үр дүн 4.13. Улаанбаатар хот, аймгийн төвүүд болон томоохон хот, суурины үерийн хамгаалалтын төлөвлөлт, ашиглалт, бүрэн бүтэн байдал, өргөтгөлийн үйл ажиллагааг хянан үзэж, шаардлагатай өөрчлөлтийг хийж боловсронгуй болгох арга</p>	<p>Архангай аймгийн Цэцэрлэг хотод 3.5 км урт үерийн хамгаалалтын далан барьсан ба Орхон аймгийн Эрдэнэт хотод 9.9 км далан, сувгийн байгууламжийг 2015 онд засварлав.</p> <p>Өмнөговь аймгийн Даланзадгад сумын үерийн хамгаалалтын далангийн дээд талаар уулын усыг зайлуулах 3 км урттай нэмэлт суваг шуудуу, далан байгуулах ажлыг 330.0 сая төгрөгөөр барьж байгуулан</p>

хэмжээ авна.	хүчитгэв.
5-р зорилтын хүрээнд:	5-р зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөний гүйцэтгэлийн тайлан
Усны нөөц, ашиглалтын менежментийг боловсронгуй болгох чиглэлээр:	
<p>Хүрэх үр дүн 5.1. Аж ахуйн үйл ажиллагааны нөлөөлөл, ачаалал ихтэй голуудын сав газрын зөвлөл, захиргаадыг байгуулан ажиллуулна. Усны нөөц болон байгалийн бусад нөөцийг зохистой ашиглах, хамгаалах цогц үйл ажиллагаатай уялдуулан менежментийн цогцолбор төлөвлөгөөг боловсруулан хэрэгжүүлнэ.</p>	<p>БОНХАЖ-ын сайдын 2015 оны А-109 тоот тушаалаар Сав газрын захиргаадын байршлыг шинээр тогтоон, бүтэц, зохион байгуулалтын өөрчлөлтийг хийж, 2015 оны байдлаар усны 26 сав газрын захиргааг ажиллуулсан.</p> <p>Усны сав газрын захиргаа нь тухайн сав газрын менежментийн төлөвлөгөөний төсөл боловсруулах, хэрэгжүүлэх, орон нутгийн болон салбар дундын зохицуулалтыг хангах, хэрэгжилтэд хяналт тавих, бүх шатны Засаг дарга, иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлыг мэргэжлийн зөвлөмжөөр хангах үүрэгтэйгээр ажиллаж байна.</p> <p>2015 онд Сав газрын 8 зөвлөл байгуулагдсан бөгөөд Сангийн яамнаас голуудын сав газрын захиргаадын бүтэц орон тоог хянаж, 2015 онд 2,213.4 сая.төг-ийн санхүүжилт олгохоос 2,169.3 сая.төг-ийн санхүүжилтийг олгосон байна.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 5.2. Монгол орны усны нөөцийн нэгдсэн менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулан ус ашиглалт, хэрэглээний өндөр ачаалал бүхий голуудаас авч ашиглах усны боломжит нөөцийг тогтоож, сав газрын менежментийн төлөвлөгөөг гаргаж батлуулан хэрэгжүүлнэ.</p>	<p>Монгол Улсын Засгийн газрын 2011.10.26-ны өдрийн 302 дугаар тогтоолоор “Усны экологи, эдийн засгийн суурь үнэлгээ”, “Ашиглалтын зориулалтыг тооцох итгэлцүүр”-ийг сав газар бүрээр тогтоон баталсан ба Засгийн газрын 2013.9.21-ний өдрийн 327 дугаар тогтоолоор “Ашиглалтын зориулалтыг тооцох итгэлцүүр”-г өөрчлөлт оруулсан.</p> <p>БОНХЯ-аас аж ахуйн нэгж, байгууллагын үйл ажиллагаанд ашиглаж болох боломжит нөөцийн 2015 онд 207 дүгнэлтийг гаргаж, усны нөөцийн ашиглаж болох боломжит дээд хязгаарыг тогтоож өгсөн.</p> <p>2015 оны эцсийн байдлаар усны 29 сав газраас 9 сав газар (Туул гол, Орхон гол, Онон гол, Хар нуур-Ховд гол, Хяргас нуур-Завхан гол, Улз гол, Хөвсгөл нуур-Эгийн гол, Идэр гол, Увс нуур-Тэсийн гол)-ын усны нөөцийн нэгдсэн менежментийн төлөвлөгөө (УННМТ) буюу сав газрын төлөвлөгөөг батлан хэрэгжүүлж байгаа ба 5 сав газар (Онги гол, Хануй гол, Бөөнцагаан нуур-Байдраг, Буйр нуур-Халх гол, Увс нуур-Тэс)-ын УННМТ-г батлуулахад бэлэн болгосон.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 5.3. Монгол орны усны нөөцийн менежмент хийх нэгдсэн аргачлал боловсруулж, сав газрын менежментийн төлөвлөгөөг боловсруулах нэгдсэн арга зүйг</p>	<p>Усны нөөцийн нэгдсэн менежментийн төлөвлөгөөний аргачилсан заавар (Сав газрын усны нөөцийн нэгдсэн менежментийн төлөвлөгөө боловсруулах аргачилсан заавар)-ыг БОНХ-ийн сайдын 2013 оны 06 дугаар сарын 19-ний өдрийн А-187 дугаар тушаалаар батлагдсаныг үргэлжлэн мөрдөж байна.</p>

<p>боловсруулж, мөрдөнө.</p>	
<p>Удирдлага, зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгох, боловсон хүчнийг чадавхижуулах чиглэлээр:</p>	
<p>Хүрэх үр дүн 5.4. Усны салбарын үндэсний боловсон хүчний бүртгэл, судалгааг боловсронгуй болгож, хүний нөөцийн орчин үеийн менежментийг нэвтрүүлнэ.</p>	<p>2015 онд “Монгол оронд усны нөөцийн нэгдсэн менежментийг бэхжүүлэх нь” төслийн судалгааны хүрээнд усны салбарын боловсон хүчний судалгааг нэгтгэн гаргаж бүртгэлийг шинэчилэв. МУИС, ШУТИС, ХААИС-д усны нөөцийн менежментийн сургалтын хөтөлбөрийг нэвтрүүлэн хэрэгжүүлж байна.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 5.5. Усны салбарын гадаад харилцааг өргөжүүлж, усны нөөц, ашиглалт, хамгаалалтын чиглэлээр олон улсын байгууллага, гадаад орнуудын санхүүжилтээр хэрэгжиж байгаа төслүүдийн үр өгөөжийг дээшлүүлэх, Засгийн газрын бодлого, хөтөлбөртэй уялдаа холбоог нь сайжруулах, усны нөөцийг хамгаалах, ус хангамжийг сайжруулах, орчны бохирдлоос сэргийлэх зэрэг тулгамдсан асуудлуудыг шийдвэрлэхэд чиглүүлж харилцан үр ашигтай хамтран ажиллах зарчмыг үндэслэл болгох, бүс нутаг, олон улсын хурал, чуулган, зөвлөлд аль болох өргөн хүрээнд оролцож, өөрийн орны байр суурийг илэрхийлэн хамтран ажиллана.</p>	<p>-2015 оноос БОНХАЖЯ Даян дэлхийн ногоон хөгжлийн байгууллага (GGGI)-тай хамтран “Ус–Ногоон хөгжлийн зангилаа” төслийг хэрэгжүүлж, БОНХАЖ-ын сайдын 2014 оны А-86 тушаалаар баталсан “Улсын усны мэдээллийн сан бүрдүүлэх үзүүлэлт, хөтлөх” журмын дагуу олон талт сонирхогч талуудын хэрэгцээ, шаардлагыг тусгасан веб портал бүхий улсын усны мэдээллийн санг хөгжүүлэх, мэдээлэл цуглуулах, мэдээллийн чанарыг шалгах үйл явцыг боловсронгуй болгохоор ажиллаж байна.</p> <p>-Киотогийн протоколийн Дасан Зохицох Сан, НҮБХХ-ийн дэмжлэгтэйгээр “Экосистемд түшиглэсэн дасан зохицох арга хэмжээг уур амьсгалын өөрчлөлтөд өндөр эрсдэлтэй эмзэг голуудын сав газарт хэрэгжүүлэх нь” төслийг Алтайн уулс /Их Нууруудын хотгорын эко-бүс нутагт орших Хархираа ба Түргэн голуудын сав газар болон Дорнодын тал, хээрийн эко-бүс нутагт орших Улз голын сав газарт хэрэгжүүлж байна.</p> <p>-БОНХАЖЯ болон БНСУ-ын Усны нөөцийн корпораци (K water), БНСУ-ын Газрын доорх ус, дулааны холбоо (KOGGA) хооронд “Харилцан ойлголцлын Санамж бичиг”-ийг 2015 оны 12 дугаар сарын 16-ны өдөр байгуулж, Монгол Улсын “Газрын доорх усны хяналт-шинжилгээний нэгдсэн сүлжээ байгуулах болон нийтийн зориулалттай ус хангамжийн худгуудын тоног төхөөрөмжийг сайжруулах төсөл” хэрэгжүүлэхээр ажиллаж байна.</p> <p>-2015 оны 07 дугаар сард БНСУ-ын Кёнжу, Тэгү хотод зохион байгуулсан Дэлхийн усны долоо дахь удаагийн форумд БОНХАЖ-ын сайд тэргүүтэй усны салбарын олон төлөөлөл оролцож, өөрийн орны байр суурийг илэрхийлж, Дэлхийн усны форумын Сайд нарын дээд хэмжээний уулзалтаас “Цэнхэр алт” болсон усаа хайрлан хамгаалах, зvй зохистой ашиглах талаар улс орнууд нийтээрээ дагаж мөрдөх Тунхаглал гаргалаа.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 5.6. Усны салбарын удирдлага, зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгон орон</p>	<p>–“Шинэчлэлийн” Засгийн газар усны асуудлыг нэгтгэн зангидаж байсан Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг Усны газрыг татан буулгаж, эрх үүргийг нь БОНХЯ-нд шилжүүлсэн.</p>

<p>нутагт усны албыг байгуулж, төрийн захиргааны төв болон нутгийн захиргааны байгууллагуудын чадавхийг сайжруулна.</p>	<p>-2012 онд шинэчлэн найруулсан Усны хуулийн дагуу усны асуудлаарх салбар дундын зохицуулалт хийх, нэгдсэн удирдлагаар хангах, энэхүү “Ус” үндэсний хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хянах үүрэг бүхий Үндэсний хороог ажлын албатайгаар Ерөнхий сайдын эрхлэх асуудлын хүрээнд ажиллуулахаар 2012 онд байгуулсан боловч 2014 онд Үндэсний хорооны ажлын албыг “Шийдлийн” Засгийн газар татан буулгаж чиг үүргийг нь БОНХАЖЯ шилжүүлээд байна. Энэ нь усны салбарын удирдлага, зохион байгуулалтыг боловсронгуй болгох, төрийн захиргааны төв болон нутгийн захиргааны байгууллагуудын чадавхийг сайжруулахад сөргөөр нөлөөлж байна. Усны үндэсний хорооны дүрэмд аймаг, нийслэлд салбар хороотой байх, түүний даргаар аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нар байхаар заасан байдаг.</p> <p>-Баруун бүсэд хамрах сав газрын захиргааны нийт 45 мэргэжилтнүүдийн усны нөөцийн нэгдсэн менежмент болон сав газрын бүрэн эрхийг хэрэгжүүлэх чадавхийг дээшлүүлэх зорилготой сургалтыг Дэлхийн байгаль хамгаалах сангийн дэмжлэг, Хяргас нуур-Завхан голын сав газрын захиргааны оролцоотойгоор 2015 оны 05-р сарын 23-28-ны өдрүүдэд Завхан аймгийн Улиастай хотод зохион байгуулав.</p> <p>-Төвийн бүсэд хамрах сав газрын захиргаад (Алтайн өвөр говь, Умард говийн гүвээт- Халхын дундад тал, Галба-Өөш-Долоодын говь, Туул гол, Сэлэнгэ гол, Хараа-Ерөө гол, Онги-Таац гол, Орог нуур-Түйн гол, Орхон-Чулуут гол, Хануй голын сав газар)-ын гадаргын болон газрын доорх усны нөөц ашиглалт хариуцсан мэргэжилтэн, газар зүйн мэдээлэл, усны мэдээллийн дэд сан хариуцсан мэргэжилтнүүд болон Сав газрын захиргааны дарга нарыг оролцуулсан усны нөөцийн ухаалаг менежментын арга барилд сургах, чадавхжуулах сургалтыг Дэлхийн Банкны “Уул уурхайн дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалтыг дэмжих” төслийн санхүүгийн дэмжлэгтэйгээр 2015 оны 06 дугаар сарын 22-25-ны өдөрүүдэд Дундговь аймгийн Мандалговь хотод Алтайн өвөр говийн сав газрын захиргаатай хамтран зохион байгуулав.</p> <p>-“Сав газрын усны нөөцийн нэгдсэн менежментийг сайжруулахад оролцогч талуудын хамтын ажиллагааг идэвхжүүлэх зорилтыг тодорхойлох нь” сэдэвт “Монгол Улсын Сав газрын захиргааны нэгдсэн II зөвлөгөөн”-ийг олон улсын байгууллагын төслүүдтэй хамтран 2015 оны 12 дугаар сарын 03-04-ний өдрүүдэд Улаанбаатар хотноо зохион байгуулав. Тус зөвлөгөөнд усны 26 сав газрын захиргааны дарга, мэргэжилтнүүд нийт 146</p>
---	--

	<p>хүн, усны салбарын эрдэмтэн, мэргэжилтнүүдээс 54 хүн, нийт 200 гаруй хүн оролцов.</p> <p>БОНХАЖ-ын Сайдын 2015 оны А-174 дүгээр тушаалаар “Усны салбарын инженерүүдэд мэргэшлийн зэрэг олгох” журмыг шинэчлэн батлуулж, Усны үндэсний хороо, “Монголын гидрогеологчдын холбоо” ТББ, ШУТИС-тай хамтран усны салбарын мэргэшсэн инженерийн сургалтыг 2015 оны 06 сарын 5-17 өдрүүдэд зохион байгуулж, БОНХАЖ-ын Сайдын 2015-А-284 дугаар тушаалаар мэргэшсэн инженерийн зэргийг 14 хүнд, зөвлөх инженерийн зэргийг 31 хүнд олгов.</p> <p>-Барилгын хөгжлийн төв ШУТИС-тай хамттран “Мэргэшсэн инженерүүдийн сургалт”-д Цэвэрлэх байгууламжийн технологийг сонгох “WAMEX” программ хангамжийн сургалтыг 2015 онд 3 удаа зохион байгуулсан. Сургалтад 90 гаруй инженер техникийн ажилтнууд хамрагдсан.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 5.7.</p> <p>Усны нөөцийн менежментийг гардан хийх, төрийн өмчийн барилга байгууламжийн ашиглалт, засвар, үйлчилгээг хариуцан ажиллах төрийн өмчийн корпораци, түүний салбаруудыг төв ба орон нутагт байгуулж ажиллуулна.</p>	<p>Монгол Улсын Засгийн газрын 2011 оны 335 дугаар тогтоолоор усны нөөцийн менежмент хийх, төрийн эзэмшлийн болон төсвийн хөрөнгөөр баригдсан усны барилга байгууламжийн ашиглалт, засвар үйлчилгээг хариуцан ажиллах чиг үүрэг бүхий “Монгол Ус” төрийн өмчит аж ахуйн тооцоотой үйлдвэрийн газрыг байгуулж, Төрийн өмчийн хорооны 2013 оны 369 дүгээр тогтоолоор “Монгол-Ус” ТӨҮГ-ын дүрэм, зохион байгуулалтын бүтцийг батлан ажиллуулж байна. Төсөв хөрөнгөөс шалтгаалан салбаруудаа байгуулаагүй байгаа юм.</p> <p>Усны тухай хуулийн 32.7-т “Хүн амын төвлөрсөн ус хангамж, ариутгах татуурга, усны нөөцөд тохируулга хийх, хуваарилах зориулалт бүхий толгойн барилга байгууламж төрийн өмчийн болон төрийн өмчийн оролцоотой байгууллагын өмчлөлд байна” гэж заасан.</p> <p>Монгол Улсын Засгийн газрын 2013 оны 390 дүгээр тогтоолд заасны дагуу Усны тухай хуулиар байгаль орчны асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагад олгогдсон зарим чиг үүргийг “Монгол Ус” ТӨҮГ-аар гүйцэтгүүлэхээр тус газартай БОНХАЖ гэрээ байгуулан ажиллаж байна.</p>
<p><i>Эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгох чиглэлээр:</i></p>	
<p>Хүрэх үр дүн 5.8.</p> <p>Усны талаарх холбогдох хуулиудыг багц байдлаар авч үзэж сав газрын нэгдсэн менежмент, усны салбарын удирдлага, зохион байгуулалтын бүтэц,</p>	<p>Устай холбогдох хуулиудыг багц байдлаар авч үзэж сав газрын нэгдсэн менежмент, усны салбарын удирдлага, зохион байгуулалтын бүтэц, байгууллагуудын үйл ажиллагааны уялдаа холбоо, ус ашигласны төлбөр, хураамж зэрэг усны салбарын олон талт харилцааг зохицуулах эрх зүйн орчныг</p>

<p>байгууллагуудын үйл ажиллагааны уялдаа холбоо, ус ашигласны төлбөр, хураамж зэрэг усны салбарын олон талт харилцааг зохицуулах эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгоно.</p>	<p>боловсронгуй болгохоор Монгол Улсын Үндсэн хууль, Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн үзэл баримтлалд нийцүүлэн Усны тухай, Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай, Хот, суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай, Газрын тухай, Ус бохирдуулсны төлбөрийн тухай, Ус цаг уур, орчны шинжилгээний тухай, Усан замын тээврийн тухай, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай, Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай, Гол, мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны сан бүхий газрын хамгаалалтын бүс, ойн сан бүхий газарт ашигт малтмал хайх, ашиглахыг хориглох тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай, Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай, Монгол Улсын иргэнд газар өмчлүүлэх тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай, Сэргээгдэх эрчим хүчний тухай, Тариалангийн тухай, Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай, Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн орчны бүсийн тухай, Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тухай, Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай, Хүнсний тухай зэрэг устай холбогдох хуулиудыг багц байдлаар авч үзэж, усны салбарын олон талт харилцааг зохицуулах эрх зүйн орчныг боловсронгуй болгохоор шат дараатайгаар арга хэмжээ авч ажиллаж байна.</p> <p>Усны тухай болон Байгалийн нөөц ашигласны төлбөрийн тухай хуулийн дагуу ус ашиглуулах дүгнэлт гаргах, зөвшөөрөл олгох, гэрээ байгуулах ажлыг зохион байгуулсаны дүнд улсын хэмжээнд ус ашигласны төлбөрийн орлого 2013 онд 31.5, 2014 онд 33.04 тэрбум төгрөг байсан бол 2015 онд 35.7 тэрбум төгрөгийг орон нутгийн төсөвт төвлөрүүлжээ.</p>
<p>6-р зорилтын хүрээнд:</p>	<p>6-р зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөний гүйцэтгэлийн тайлан</p>
<p>Хүрэх үр дүн 6.1. Нийслэл, аймгийн төв, сум, суурин, баг, хот айлын хэмжээнд ойр орчныхоо усны эхийг хамгаалах, цэвэр ариун байдлыг хангах, сөрөг нөлөөлөлд өртөхөөс урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг жилд 2 удаа зохион байгуулж хэвшүүлнэ.</p>	<p>Нийслэл Улаанбаатар хот болон түүний дүүргүүд, аймаг, сумын төв, суурин газрууд ойр орчмынхоо гол мөрний эрэг, усны эх үүсвэрүүдийн орчмын хог, хаягдал, гол горхины хур хогийг цэвэрлэх ажлыг жилд 2-оос доошгүй удаа зохион байгуулж хэвшиж байна. Усны нөөцийг бохирдол хомсдолоос хамгаалах зорилгоор гол мөрний урсац бүрэлдэх эх, усны эх үүсвэрийн хамгаалалтын бүсийг тогтоох ажлуудыг хийж байна.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 6.2. Усыг зүй зохистой хэрэглэх, үр ашигтай ашиглах, бохирдлыг</p>	<p>-2015 оны байдлаар газрын доорх усны нөөцийн ашиглалт нь гадаргын усныхаас 20 дахин илүү байна. Байгаль орчин ногоон, хөгжлийн сайдын 2013 оны А-</p>

<p>бууруулах, цэвэршүүлэх чиглэлээр дэлхий нийтэд хэрэглэж байгаа дэвшилтэт технологийг өөрийн орны нөхцөлд нийцүүлэн нэвтрүүлнэ.</p>	<p>156 тушаалаар баталсан “Ус ашиглалт, хэрэглээг тоолууржуулах журам”-ын хэрэгжилтийг хангах зорилгоор ус ашиглуулах дүгнэлт гаргах, дүгнэлтийг хянах явцад баталгаажуулсан усны тоолуур суурилуулж, усны нөөц ашигласны төлбөрийг тоолуурын заалтаар тооцож байхыг даалган ажиллаж байна.</p> <p>-ШУТИС-ийн Барилга, архитектурын сургуулийн Хүрээлэн буй орчны инженерийн салбарын 2015-2016 оны хичээлийн жилийн сургалтын хөтөлбөрт Цэвэрлэх байгууламжийн технологийг сонгох “WaMEX” программ хангамжийн хичээлийг шинээр оруулж, хөтөлбөрийг 2015.06.09-ний ректорын зөвлөлийн хурлаар баталсан.</p> <p>-“Жижиг суурин газрын ус хангамжинд усны аюулгүй байдлын төлөвлөгөө боловсруулах нь” аргачилсан зөвлөмж 500 ш, “Өрхийн түвшинд усыг цэвэршүүлэх ба аюулгүй хадгалах” номыг 1000 ш, “УАБТ-ний сургагч багш” болон “УАБТ-нд суралцагч” нарт зориулсан гарын авлага номыг тус бүр 500 ш хэвлүүлж, сургалтад ашиглаж байна. УАБТ боловсруулах, хэрэгжүүлэхтэй холбоотой интерактив сургалтын материалыг боловсруулсан.</p> <p>-Усыг зүй зохистой ашиглах, хэмнэх, тоолууржуулах ажлын хүрээнд БХБЯ-наас 21 аймгийн төвүүдэд усны тоолуур баталгаажуулах лаборатори байгуулахаар тоног төхөөрөмжүүдийг нийлүүлэн сургалт зохион байгуулж, 21 аймгийн 23 иргэн хамрагдав.</p> <p>-Усыг зүй зохистой ашиглах талаар Байгаль хамгаалагч нарын нэгдсэн сургалтаар шинээр гарч хэрэгжиж байгаа Засгийн газрын 326, 327 дугаар тогтоолыг /Усны нөөц ашигласны төлбөрийн хувь хэмжээг тогтоох, хөнгөлөх тухай, “Ашиглалтын зориулалтыг тооцох итгэлцүүр”/ хэрэгжүүлэх, шинэчлэгдсэн усны үнэ тарифыг мөрдөж ажилах талаар сургалт зохион байгуулж, мэргэжил арга зүйгээр хангаж ажиллав.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 6.3. Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллага болон бага, дунд, ахлах, их, дээд сургуулиудад экологийн боловсролыг үр дүнтэй олгох чиглэлээр сургалтын хөтөлбөрийг боловсронгуй болгоно.</p>	<p>-Ерөнхий боловсролын сургуулийн 1-2 дугаар ангийн сурагчдад зориулан “Хүн орчин”, 3-5 дугаар ангийн сурагчдад зориулан “Хүн байгаль” нэртэй сургалтын хөтөлбөр боловсруулж, 1, 2 дугаар улирлын сурах бичгийг хэвлэн туршилтын журмаар сургалтанд ашиглаж байна.</p> <p>-Бага насны хүүхдийн хөгжлийн стандартын зөвлөмж, Сургуулийн өмнөх боловсролын Ахлах бүлгийн сургалтын хөтөлбөрт бага насны хүүхдэд олгох экологи, байгаль орчны талаар мэдлэг, чадварыг нарийвчлан тусгаж, багшид зориулсан гарын авлага зөвлөмжийг боловсруулан 4000 хувь хэвлүүлсний зэрэгцээ Үндэсний хэмжээнд 4000 гаруй багшид</p>

	<p>зориулсан сургалт зохион байгууллаа. Дунд сургуулиудад “Эко клуб”-ыг байгуулан ажиллуулж байна.</p> <p><i>-Сав газрын захиргаад сургалт хариуцсан мэргэжилтэн ажиллуулж, их дээд сургууль, коллежийн оюутан, сургууль, цэцэрлэгийн хүүхдүүдэд экологийн боловсрол олгох чиглэлээр ажиллаж байна.</i></p>
<p>Хүрэх үр дүн 6.4. Усны салбарын мэргэжлийн сургалтын хөтөлбөр, агуулга, чанар, сургалтын орчныг сайжруулах, шинээр бий болж байгаа усны мэргэжлийн ангилал, индексүүдийг тодорхойлох, их, дээд сургууль дундын усны нөөцийн нэгдсэн менежментийн магистрын сургалтын хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлэх, усны салбарын техник ажилтан, мэргэжилтэй ажилчин бэлтгэх сургалтыг эрчимжүүлнэ.</p>	<p>-Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайдын 2010 оны 235 дугаар тушаалаар дээд боловсролын сургалтын байгууллагад бэлтгэх мэргэжлийн чиглэл индексийг ЮНЕСКО-гоос баталсан мэргэжлийн чиглэл индекст нийцүүлэн баталж мөрдөж байна. Үүний хүрээнд 580300 усны барилга байгууламж, 580600 усан хангамж, ус цэвэрлэгээ, 524503 усны нөөц, экологи гэсэн мэргэжлээр шинжлэх ухаан, технологийн их сургуульд бакалавр, магистр, докторын зэргээр мэргэжилтэн бэлтгэж байна.</p> <p>-ХААИС, МУИС, ШУТИС дундын Усны нөөцийн нэгдсэн менежментийн магистрын сургалтын хамтарсан хөтөлбөрийн үлгэрчилсэн сургалтын төлөвлөгөөг 2011.12.29-ний өдөр БСШУЯ хянаж, мөрдөх зөвшөөрөл олгосны дагуу УННМ-ийн магистрын хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж эхэлсэн байна.</p> <p>-МУИС, ШУТИС, ХААИС-ийн хамтарсан “Усны нөөцийн нэгдсэн менежмент”-ийн магистрын сургалтын хөтөлбөрт хамрагдан суралцагчдаас 8 оюутан төгсч, анхны усны менежерүүд болон гарлаа.</p> <p>-БОНХАЖ-ын Сайдын 2015 оны А-174 дүгээр тушаалаар “Усны салбарын инженерүүдэд мэргэшлийн зэрэг олгох” журмыг шинэчлэн батлуулж, Усны үндэсний хороо, “Монголын гидрогеологчдийн холбоо” ТББ, ШУТИС-тай хамтран усны салбарын мэргэшсэн инженерийн сургалтыг 2015 оны 06 сарын 5-17 өдрүүдэд зохион байгуулж, мэргэшсэн инженерийн зэргийг 14 хүнд, зөвлөх инженерийн зэргийг 31 хүнд БОНХАЖ-ын Сайдын 2015-А-284 дугаар тушаалаар олгуулах ажлыг зохион байгуулав.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 6.5. Монголын ард түмний усыг хайрлан хамгаалах, зүй зохистой ашиглах уламжлалт зан үйл, ёс суртахууны хэм хэмжээг орчин үеийн шинжлэх ухааны мэдлэг, дэвшилтэт арга, технологиор баяжуулан өсвөр, залуу үе, нийт иргэдэд сурталчлан таниулах ажлыг усны салбарын бүх шатны</p>	<p>-Ерөнхийлөгчийн зарлигаар Богдхан хайрхан уул, Бурхан халдун уул, Суврага хайрхан уул, Хан Хөхий уул, Сутай хайрхан уул, Алтан Хөхий уул, Отгонтэнгэр уулын тэнгэрийг тайх, Дарьгангын Дарь овоог тахих төрийн тахилгатай уулсын тайлга тахилгын ёслол хийж байгаа нь ус, газраа хайрлан хамгаалах, зүй зохистой ашиглах уламжлалт зан үйлийг сэргээхэд чухал ажиллагаа болж байна.</p> <p>-Туул голыг тахих "Дүлцэн" залах ёслолын тухай мэдээг бэлтгэн Тойм болон Оллоо цахим хуудсуудаар мэдээлэн</p>

<p>байгууллага, боловсрол, соёл, урлаг, хэвлэл мэдээллийн байгууллагуудтай хамтран байнга тасралтгүй явуулна.</p>	<p>-2015 онд Дархан цаазат Богдхан уулын Цэцээ гүний оргилын тэнгэрийг тайх ёслолын ажиллагааг хийж, телевиз, радио, сонин, хэвлэлээр ард иргэдэд өргөнөөр сурталчлав.</p> <p>-2015 онд Архангай аймгийн Гандангийн хэсэг лам хуврагууд Бор талын, Гялааны рашаан дээр очиж уул усыг тахих ном хурж уламжлалт зан заншил үйлийг хийсэн бөгөөд энэ хугацаандаа нутгийн ард иргэд, малчид, байгаль хамгаалагч нартай хамтран рашааны хомсдол, бохирдлыг бууруулах талаар анхаарч тэр орчны хог хаягдлыг цэвэрлэх ажил хийсэн байна.</p> <p>-Байгаль орчны багц хууль, түүнийг дагалдан гарсан Засгийн газрын тогтоол, Сайдын баталсан журмыг олон нийтэд хүргэх зорилгоор БОНХЯ-ны захиалгаар хийж байгаа “Ногоон хөгжил-бидний ирээдүй” нэртэй нэвтрүүлгийг телевизээр давтан нэвтрүүлж байна.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 6.6. Дэлхийн усны өдөр болон олон улс, бүс нутгийн хэмжээнд зохион байгуулагдаж байгаа усны чиглэлийн арга хэмжээнд идэвхтэй оролцож, өөрийн орны онцлогт тохируулан зохион байгуулж, түүний үр дүнг олон нийтэд тогтмол мэдээлнэ.</p>	<p>-Дэлхийн усны өдрийг НҮБ-аас зарласан өөр өөр уриан дор жил бүрийн 03 дугаар сарын 22-ны өдөр буюу 2015 оныг “Ус ба тогтвортой хөгжил (“Ус эх дэлхийг тогтворжуулагч”) гэсэн уриан дор төв, орон нутагт өргөнөөр тэмдэглэж өнгөрүүлэв.</p> <p>-Усны нөөцийг хамгаалах, зохистой ашиглах талаар Байгаль орчны тэмдэглэлт өдрүүд, Дэлхийн усны өдрийг тохиолдуулан радио, телевизээр сурталчилгааны ажлыг зохион байгуулав.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 6.7. Усны тахилгын уламжлалт зан үйлийг орчин үеийн соёл иргэншлийн нийтлэг хэм хэмжээ, хүсэл, сонирхолтой нийцүүлэн зохион байгуулж нийтийн хэвшил болгоно.</p>	<p>Архангай, Баян-Өлгий, Дорнод, Өвөрхангай Сүхбаатар зэрэг бусад аймгууд уул овоо, рашаан усыг тахих ёслолыг үйлдэж, өдөрлөг зохион байгуулан иргэдэд уул усыг шүтэх, тахих зан заншлын талаар болон усны нөөцийг хайрлан хамгаалах, зүй зохистой ашиглах, талаар ард иргэдийн дунд сурталчилгаа, таниулга хийгдэж хэвшил.</p>
<p>Хүрэх үр дүн 6.8. Усны салбарын эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлыг шинэ шатанд гаргаж, усыг зүй зохистой ашиглах, хэмнэх, тоолууржуулах, цэвэршүүлэх дэвшилтэт технологийг судлах, нэвтрүүлэх, усны нано бүтцэд боловсруулалт хийж ус хангамж, хэрэглээ, ашиглалтын түвшин, үр өгөөжийг эрс дээшлүүлэх, усны физик, хими, биологи, эрдсийн шинж чанар болон мэдээлэл дамжуулах,</p>	<p>Усыг эргүүлэн ашиглах, хэмнэх орчин үеийн технологийн судалгааны хүрээнд уул уурхай, арьс, шир, ноос, ноолуур, эрчим хүчний салбаруудын үйлдвэрүүдийн усыг эргүүлэн ашиглах технологийн судалгаа хийгдэж байна. Мөн бие даасан хэрэглэгчийн ахуйн бохир усыг цэвэрлэх, “саарал усыг” эргүүлэн ашиглах технологийг нэвтрүүлэх, бие даасан үйлдвэрийн хэрэглэгчийн хаягдал бохир усыг цэвэрлэх, эргүүлэн ашиглах ашиглахад нанотехнологи буюу “наномайз” технологийг туршиж нутагшуулах технологийн туршилтууд хийгдлээ. Төслөөр Туул гол руу Төв цэвэрлэх байгууламжаас цутгаж буй 73 сая.м³ бохир усыг цэвэршүүлж, Туул голын стандартын шаардлага бүрэн хангасан усаар сэлбэх боломж</p>

<p>хадгалах, материал орлох, шинэ материал бий болгох шинж чанаруудад хийсэн судалгаа шинжилгээний ололт, мэдлэгийг шуурхай судлан нэвтрүүлэх ажлыг эн тэргүүний чиглэл болгон хөгжүүлнэ.</p>	<p>нээгдэж, хүүхдийн паркийн нуурын усыг цэвэршүүлэх туршилт хийгдсэн байна.</p> <p>Хэрэгжүүлсэн 6 төсөл, судалгааны ажлуудын үр дүнг нэгтгэн мэдээллийн нэгдмэл сан бий болгох, шаардлагатай голуудад судалгаа хийж хяналтын үзүүлэлт, хянах арга, давтамж, мэдээллийг дамжуулах, боловсруулах аргыг боловсруулж байна.</p> <p>-2015 онд Шинжлэх ухааны салбарт дараах төслүүдийг хэрэгжүүлсэн байна. Үүнд:</p> <ul style="list-style-type: none"> • “Монгол орны усны эргэлтийн тэнцлийн судалгаа”-г 2013-2015 онд Цаг уур, орчны хүрээлэн • “Улаанбаатар хотын дулааны шугам сүлжээний нэмэлт усны зарцуулалт болон химийн найрлагын стандарт, норм” төслийг 2013-2015 онд ШУТИС • “Усан цахилгаан станцыг үр ашигтай ажиллуулах технологийн горим” төслийг 2013-2015 онд “Усны эрчим” ХХК • “Говийн зарим томоохон хотгоруудын газар доорх усны үнэлгээ” сэдэвт ажлыг 2013-2015 онд Геоэкологийн хүрээлэн
<p>Хүрэх үр дүн 6.9. Усны салбарын шинжлэх ухааны суурь судалгааны ажлыг уур амьсгалын өөрчлөлт, түүнээс улбаалан бий болсон дэлхий нийтийг хамарсан өөрчлөлтүүд, түүний монгол орон дахь илрэл, нөлөө, өөрчлөлтийн хандлага, түүнд дасан зохицох, сөрөг нөлөөг зөөллөх, саармагжуулах арга хэмжээг тодорхойлох, усны нөөцийн бүрэлдэн бий болох үйл ажиллагааг дэмжих, хэвээр хадгалах чиглэлд түлхүү хандуулна.</p>	<p>-Монгол орны уур амьсгалын өөрчлөлт, түүний нөлөөлөл, цаг агаарын аюултай ба гамшигт үзэгдлийн прогнозын судалгааг хийж дуусгасан.</p> <p>-Гадаргын усны динамик системийн зүй тогтол, өөрчлөлт, хандлага сэдэвт судалгаа хийсэн.</p> <p>-Монгол Алтайн эко бүс нутгийн байгаль экологийн хувьсал өөрчлөлтийн тандан судалгааг эхлүүлсэн.</p> <p>-Монгол орны уур амьсгалын өөрчлөлтөөс хүн амын эрүүл мэндэд үзүүлэх эрсдэлийн судалгааг гаргасан.</p> <p>-Уур амьсгалын өөрчлөлтөд нэн эмзэг бүс нутгийн усны нөөцийг нарийвчлан тогтоох, салбарын хөгжлийн бодлого төлөвлөлттэй уялдуулах ажлыг “Уур амьсгалын өөрчлөлтийн үндэсний хөтөлбөр”-ийн хүрээнд хийж байна.</p> <p>-БОНХЯ, Дасан зохицох сангийн 5.5 сая ам.долларын санхүүжилтээр “Экосистемд түшиглэсэн дасан зохицох арга хэмжээг уур амьсгалын өөрчлөлтөд өндөр эрсдэлтэй голуудын сав газарт хэрэгжүүлэх нь” төслийг 2015 онд НҮБ-ийн Хөгжлийн хөтөлбөртэй хамтран амжилттай хэрэгжүүлж байна.</p> <p>-НҮБ-ийн Монгол дахь суурин төлөөлөгч хатагтай Биати Транкман, НҮБ-ийн хөгжлийн хөтөлбөрийн төлөөлөгчид, “Байгалийн нөөцийн менежмент бүхий хамгаалалттай газар нутгийн сүлжээ” Мон 13/303 төсөл, “Экосистемд түшиглэсэн дасан зохицох арга хэмжээг уур амьсгалын өөрчлөлтөд өндөр эрсдэлтэй голуудын сав газарт хэрэгжүүлэх нь” Мон 12/301 төсөл,</p>

		<p>“Орон нутгийн түвшинд гамшгийн эрсдэлийг бууруулах менемент зохицуулалтын чадавхийг сайжруулах нь” Мон13/301 төслийн төлөөлөгчид, 9 сумын удирдлага, төлөөлөгчид бүхий нийт 150 гаруй гадны сумдын зочид, төлөөлөгчид, сумаас 50 гаруй нөхөрлөлийн төлөөлөл оролцсон томоохон хэлэлцүүлэг зохион байгуулж, зөвлөмж гаргав.</p>						
7	Дүгнэлт (ололт, дутагдал, анхаарах асуудлууд)	<p><u>Дүгнэлт, ололт:</u></p> <p>1.Усны асуудал нь олон салбарыг хамардаг учир энэхүү хөтөлбөрийн хүрээнд усны асуудлаарх салбар дундын зохицуулалт хийх боломжийг бүрдүүлж, хүн ам, үйлдвэрлэлийг усаар хангах, байгаль орчны тэнцвэрийг хадгалах чиглэлээр төв болон орон нутгийн байгууллагууд өөрсдийнхөө хэмжээнд тодорхой ажлуудыг хийж байгаа нь сайшаалтай байна.</p> <p>2. Энэхүү хөтөлбөр нь хүн, мал, үйлдвэрлэлийн ус хангамжийг сайжруулах, усны нөөц улмаар байгаль орчныг хамгаалах бодлого, хууль тогтоомж боловсруулах, арга хэмжээг төлөвлөхөд баримтлах бодлогын баримт бичиг болж байгаагаараа ач холбогдолтой байна.</p> <p><u>Цаашид анхаарах асуудлууд:</u></p> <p>1.Хөрөнгө санхүүгийн дутагдалтайгаас усыг хуримтлуулах, усны нөөц болон гадаргын усны ашиглалтыг нэмэгдүүлэх, усны эрчим хүчийг ашиглах, усны хайгуул, судалгаа хийж усны нөөцийг тогтоох зэрэг арга хэмжээнүүдийн хэрэгжилт хангалтгүй байна.</p> <p>2. Инженерийн хийцтэй услалтын систем, худаг барихад улсын төсвөөс хөрөнгө гаргахгүй байгаа нь аж ахуйн салбарыг эрсдэлд оруулж болзошгүй байна.</p> <p>3. Томоохон голууд дээр боомт барьж, усны хуримтлах сан байгуулах, УЦС барих төслүүдийн ТЭЗҮ боловсруулах ажил эхлэлийн шатандаа удаашралтай байна.</p> <p>4. 2015 онд хөтөлбөрийн эхний үе шат дуусч байгаа тул Үндэсний аюулгүй байдлын зөвлөл хөтөлбөрийн зорилтын хэрэгжилтэд хяналт-шинжилгээ хийж, үр дүнг үнэлэн дүгнэлт гаргах шаардлагатай юм.</p> <p>5.Төрийн байгууллагуудын уялдаа холбоог сайжруулах, төсөв хөрөнгийг жил бүрийн улсын төсөвт суулгах, хэрэгжилтийг зайлшгүй ханган ажиллахад бүх түвшинд анхаарал хандуулан ажиллах шаардлагатай байна.</p>						
8	Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэгч талуудын хамтын ажиллагаанд өгөх хөндлөнгийн үнэлгээ							
9	Төсөл, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үнэлгээ, дүгнэлт (Өөрийн үнэлгээ)	Биелэлт дундаж %	Зорилт					
			1	2	3	4	5	6
		70.0	80.0	80.0	40.0	60.0	80.0	80.0

10	Төсөл, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн нэгдсэн үнэлгээ (ЗГХЭГ-ын үнэлгээ)	Нэгдсэн үнэлгээ
		...

БАЙГАЛЬ ОРЧИН, НОГООН ХӨГЖИЛ, АЯЛАЛ ЖУУЛЧЛАЛЫН ЯАМНЫ
ХЯНАЛТ-ШИНЖИЛГЭЭ, ҮНЭЛГЭЭ, ДОТООД АУДИТЫН ГАЗАР

“УС” ҮНДЭСНИЙ ХӨТӨЛБӨРИЙН ХЭРЭГЖИЛТИЙН ТАЙЛАН
(2015 оны жилийн эцсийн байдлаар)

№	Төслийн агуулга	Гүйцэтгэл			
1	Төслийн нэр	“Ус” үндэсний хөтөлбөр			
2	Төслийн дугаар	УИХ-ын 2010.05.20-ны өдрийн 24 дугаар тогтоол			
3	Санхүүжүүлэгч байгууллага	Монгол Улсын Засгийн газар, Сангийн яам, Гадаад, дотоодын зээл тусламжийн байгууллагууд			
4	Санхүүжилтийн хэлбэр	Улсын болон орон нутгийн төсөв, Олон улсын байгууллага, гадаадын зээл, тусламж			
5	Хэрэгжүүлэгч байгууллага	Үндсэн хэрэгжүүлэгч байгууллага: БОНХАЖЯ			
6		Хамтран хэрэгжүүлэгч байгууллага: БХБЯ болон бусад байгууллагууд			
7	Хамрах хүрээ	Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөө. Засгийн газрын 2010.11.23-ны өдрийн 304 дугаар тогтоолын хүрээнд			
8	Төслийн хэрэгжих хугацаа	Хөтөлбөрийг 2021 он хүртэл 2 үе шаттайгаар хэрэгжүүлнэ. I үе шат буюу эрчимтэй хөгжлийн үе: 2010-2015 он II үе шат буюу тогтвортой хөгжлийн үе: 2016-2021 он			
9	Төслийн зорилго	Монгол орны усны нөөцийг хомсдол, бохирдлоос хамгаалах, боломжит нөөцийг зүй зохистой ашиглан улс орны хөгжлийн түлхүүр болгох, монгол хүн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлэх төрийн бодлогыг хэрэгжүүлэхэд энэхүү хөтөлбөрийн зорилго оршино.			
10	Төсөл, хөтөлбөрийн зорилтууд	<p>Зорилт 3. Усны нөөцийн хуримтлалыг бий болгох, хүн амыг эрүүл ахуйн стандартын шаардлагад нийцсэн усаар хангаж, үйлдвэрлэл, хөдөө аж ахуйн ус хангамжийг сайжруулан тогтвортой хөгжлийг тэтгэх үндсэн нөхцөл бий болгох;</p> <p>Зорилт 4. Усны нөөцийг зүй зохистой ашиглах, хэмнэх, хаягдал бохир усыг эргүүлэн ашиглах, цэвэрлэх дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэх, үерийн аюулаас сэргийлэх цогц арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх, үүнд чиглэсэн аливаа үйл ажиллагаа, санал санаачилгыг хууль тогтоомжийн хүрээнд дэмжих;</p> <p>Зорилт 6. Усны нөөцийг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах шинжлэх ухааны мэдээлэл, дэвшилтэт арга, технологийг уламжлалт зан үйл, ёс суртахууны хэм хэмжээгээр баяжуулан өсвөр, залуу үе, нийт иргэдэд сурталчлан түгээн дэлгэрүүлж, нийтийн үйл хэрэг болгох. (Хамтран хэрэгжүүлэгч)</p>			
11	Зардал / сая.төг/	Төсөв (Нийт шаардагдах зардал) сая.төг	140303 сая.төг		
		Үүнд:	Төсөв 2015 он /сая.төг/	Гүйцэтгэл /сая.төг/	Хувь
			140303	96800	68.9%
12	Төсөл, хөтөлбөрийн	Ажлуудын биелэлтийг доорхи талбарт бичнэ:			

	зорилт:	
13	<p>3-р зорилтын хүрээнд: Усны нөөцийн хуримтлалыг бий болгох, хүн амыг эрүүл ахуйн стандартын шаардлагад нийцсэн усаар хангаж, үйлдвэрлэл, хөдөө аж ахуйн ус хангамжийг сайжруулан тогтвортой хөгжлийг тэтгэх үндсэн нөхцөл бий болгох;</p>	<p>3-р зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөний гүйцэтгэл: 3.11. Улаанбаатар хотын ус хангамжийн шинэ эх үүсвэр, Биокомбинат, Нисэх, Яармагийн хороолол болон Эрдэнэт, Дархан, Зуунмод, Сүхбаатар, Алтай, Арвайхээр хотууд, Дархан-Уул аймгийн Шарын гол, Өвөрхангай аймгийн Хархорин, Дорноговь аймгийн Замын-Үүд сумын ус хангамжийн шинэ эх үүсвэрүүдийн барилга байгууламжийг барьж ашиглалтад оруулах, технологийн тоног төхөөрөмжийг суурилуулах, шинэчлэх, өргөтгөх ажлыг хийж, хяналт удирдлагын нэгдсэн сүлжээг нэвтрүүлж, тоолууржуулах хүрээнд: 1. Япон Улсын буцалтгүй тусламжаар “Улаанбаатар хотын ус хангамжийг нэмэгдүүлэх Гачуурт эх үүсвэр” төсөл 2011.06.21-нээс, 2014.11.30-ныг хүртэлх хугацаанд хэрэгжсэн. Төслийн хүрээнд Гачуурт дахь Туул голын ай савын хэсэгт 21 ком гүний худаг шинээр барьж, хоногт 25200 м³ ус олборлон халдваргүйжүүлэн 2х3000 м³ багтаамжтай усан санд хуримтлуулан Улаанбаатар хотын Дарь-Эх, Дамбадаржаа, Чингэлтэй, Хайлааст, 7 буудал чиглэлийн гэр хорооллын иргэдийг ундны усаар тасралтгүй хангах нөхцөл бүрдсэн. Мөн 700 мм-ийн 18,9 км, 150-500 мм-ийн 7,2 км шугам сүлжээ, хлоржуулалтын болон удирдлагын байр, цахилгааны 35/10 кв-ийн 2х16 МВа дэд өртөө 1ш, 35 кв-ийн 7 км, 10 кв-ийн 9,2 км кабель шугам, 42 м урттай төмөр бетон гүүр, хамгаалалтын хашааг барьж, 2014 онд ашиглалтад оруулсан. 2. БНСУ-ын буцалтгүй тусламжаар Улаанбаатар хотын Нисэх, Яармаг орчмын орон сууцны шинэ хорооллын “Ус хангамжийн төсөл”-ийн хүрээнд цацраг хэлбэрийн 2х10000м³ гүний худаг, өргөлтийн насосны станц болон 2х2000 м³ усан сан, 450 мм-ийн 5,4 км шугам сүлжээний угсралтын ажлууд, Яармагийн ус хангамжийн 10 кВ-ын гадна цахилгаан хангамжийн угсралтын ажлуудыг гүйцэтгэн, 2014 онд ашиглалтад орсон. 3. АХБ-ны хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжсэн “Хот байгуулалтын салбарын МОН 2301 төсөл”-ийн хүрээнд Орхон, Сүхбаатар, Булган, Говь-Алтай, Баянхонгор, Өвөрхангай аймгийн төвд цэвэр усны 120,52 км цэвэр усны шугам сүлжээг барьж, 2013-2014 онуудад ашиглалтад оруулсан. 4. Дархан хотын ус хангамжийн 30,0 км шугам сүлжээг өргөтгөн шинэчлэн засварлаж, 2013 онд ашиглалтад оруулсан. 5. БНХАУ-ын хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжиж буй “Замын-Үүдийн дэд бүтцийг сайжруулах төсөл”-ийн хүрээнд Замын-</p>

Үүд сум болон Эдийн засгийн чөлөөт бүсэд 4 багц арга хэмжээг хэрэгжүүлж байна. Ус хангамж, бохир ус ариутгах татуургын багц ажлын хүрээнд хоногт 3250 м³ ундны усыг цэвэршүүлэх байгууламжийн барилгыг барьж, тоног төхөөрөмжүүдийг суурилуулж, ус нөөцлөх 4x500 м³ усан сан, усны эх үүсвэрийн гүний 3 худгийн барилга байгууламж, цэвэр ус дамжуулах 24,5 км шугам сүлжээний угсралтын ажлууд хийгдсэн.

6. АХБ-ны хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжсэн “Хот байгуулалтын салбарын МОН 2301 төсөл”-ийн хүрээнд Өвөрхангай аймгийн Хархорин суманд цэвэр усны 0,54 км, дулааны 2,05 км шугам сүлжээг барьж, 2015 онд ашиглалтад оруулсан.

7. АХБ-ны буцалтгүй тусламжаар хэрэгжиж буй “Өмнөговь болон Дорноговь аймгийн хот байгуулалт, хилийн ойролцоо суурин газруудын хөгжлийн G0204 МОН төсөл”-ийн хүрээнд Дорноговь аймгийн Замын-Үүд суманд цэвэр усны 13,4 км, ус түгээх 3 байр, дулааны шугам сүлжээ, ус дулаан дамжуулах 3 төвийн барилга, угсралтын ажлыг гүйцэтгэн ашиглалтад оруулсан.

8. БНХАУ-ын хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжиж буй “Замын-Үүдийн дэд бүтцийг сайжруулах төсөл”-ийн хүрээнд дараах ажлуудыг хийж гүйцэтгэсэн. Үүнд: Дулаан хангамжийн багц ажлын хүрээнд:

Замын-Үүд сум болон Чөлөөт бүсийг дулаанаар хангах 90 МВт-ын дулааны станц, дулааны шугам сүлжээ 23 км, ус дулаан дамжуулах төвүүдийг барьж, тоног төхөөрөмжүүдийг суурилуулан, техникийн комисс 2015.11.24-27-нд ажилласан. Тоног төхөөрөмжийн туршилт тохируулгын ажлууд 2016.03-р сараас эхэлнэ.

Ус хангамж, бохир ус ариутгах татуургын багц ажлын хүрээнд:

Сэвхүүлийн тойромд усны эх үүсвэрийн гүний 3 худгийн барилга байгууламж, цэвэр ус дамжуулах 24,5 км шугам сүлжээ, хоногт 3250 м³ ундны усыг цэвэршүүлэх байгууламж, ус нөөцлөх 4x500 м³ усан сангийн хамт барьсан. Хоногт 3600м³ бохир усыг цэвэрлэх байгууламжийг лабораторийн барилгын хамт барьсан. Чөлөөт бүсэд бохир усны насосны станцын 1 барилгын ажил, бохир усны 9,6 км шугам сүлжээ, цэвэрлэх байгууламжийн цэвэршүүлсэн усыг дулааны станцын технологийн хэрэглээнд ашиглахаар 8,0 км шугам сүлжээг барьж, техникийн комисс 2014 онд, улсын комисс 2015.09-р сард ажилласан.

Цахилгаан хангамж, холбоо дохиоллын багц ажлын хүрээнд: 110/10 кВ-ын дэд станцын өргөтгөл, 110/10 кВ-ын ил хуваарилах байгууламж, 16 ш дэд станц болон 2 ш далд хуваарилах байгууламж, 33,67 км кабель шугмын ажлууд,

13,5 км авто зам, замын гэрэлтүүлэгийн ажил хийгдсэн.
/Хэрэгжилт 90%/

3.12. Улаанбаатар хот, аймгийн төвүүдийн орон сууцны шинэ хорооллуудын инженерийн шугам сүлжээний өргөтгөл, шинэчлэлтийг хийх.

1. Баян-Өлгий аймгийн Өлгий суманд цэвэр, бохир усны 12,7 км шугам сүлжээ, өргөлтийн насосны станцын барилгыг өргөтгөн шинэчилж, ашиглалтад оруулсан.

2. Дорноговь аймгийн Сайншанд суманд цэвэр усны эх үүсвэрийн 19,5 км шугам сүлжээг өргөтгөн шинэчилж, ашиглалтад оруулсан.

3. Дундговь аймгийн төвийн ус хангамжийн эх үүсвэрийн 30,0 км шугам сүлжээг өргөтгөн шинэчилж, ашиглалтад оруулсан.

4. “Шинэ бүтээн байгуулалт” дунд хугацааны зорилтот хөтөлбөрийн хүрээнд УБ хотод орон сууцны 10 хороолол, гэр хорооллын 12 байршилд инженерийн дэд бүтцийн барилга байгууламж, шугам сүлжээг шинээр барих 91 төсөл, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөснөөс 2013-2014 онуудад Буянт-Ухаа хороололд цэвэр усны эх үүсвэрийн 20 ш гүний худаг, 2800 м³-ийн багтаамжтай усан сан 2, ф400мм-ийн 2,9 км хос шугам, 10 км кольцо шугам, бохир усны ф200мм-ийн 2,24 км хос шугам, 2ш насос станц; Баянголын аманд цахилгааны 33 иж бүрдэл хуваарилах байгууламж, 59,9 км кабель шугам, 10кВ-ын кабель шугам, цахилгааны дэд өртөөнүүдийг барьж, ашиглалтад оруулсан.

5. УБ хотын Чингэлтэй, Баянзүрх, СХД зэрэг гэр хороолол болон орон сууцны VII, XIY, МҮОНРТ орчимд инженерийн шугам сүлжээ, барилга байгууламжийг шинээр барих ажлын хүрээнд дулааны 19,1 км, цэвэр усны 14,1 км, бохир усны 13 км, халаалтын зуух, хэрэгцээний халуун усны ялтсан дулаан солилцуур, дулаан дамжуулах төв, цахилгааны дэд өртөө, кабель шугамыг шинээр барьж ашиглалтад оруулсан.

6. АХБ-ны хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжсэн “Хот байгуулалтын салбарын МОН 2301 төсөл”-ийн хүрээнд Говь-Алтай аймгийн төвийн гэр хороололд цэвэр усны 2,8 км, бохир усны 4,06 км шугам сүлжээ, ус түгээх 7 байрыг шинээр барьж, төвлөрсөн сүлжээнд холбосон. Баянхонгор аймгийн төвд ус хангамжийн эх үүсвэрийн гүний 2 худгийг засварлан, шинээр 1 худаг барьж, хлоржуулах байгууламжийн барилга, усны эх үүсвэрийн 11,0 км шугам сүлжээ, ус түгээх 5 байр шинээр, 9 байрыг засварласан. Мөн гэр хороололд 5 хүний халуун усны газрыг шинээр барьж, ус хангамж, ариутгах татуургын төвлөрсөн сүлжээнд холбосон.

7. АХБ-ны хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжсэн “Хот байгуулалтын салбарын МОН 2301 төсөл”-ийн хүрээнд Орхон аймгийн төвийн гэр хорооллын 52000 орчим оршин

суугчид цэвэр усны төвлөрсөн сүлжээнд холбогдсон ус түгээх 50 байрнаас стандартын шаардлагад нийцсэн ундны усыг 200-250 м-ийн зайнаас авах боломжтой болсон. Гэр хорооллын “Наранцогцолбор”, 17-р сургууль, 6-р цэцэрлэг, Өрхийн эмнэлэг, Хүний хөгжлийн байгууллага, Хороо, Цагдаагийн хэлтэс, Халуун усны газрыг ус хангамж, ариутгах татуургын төвлөрсөн шугам сүлжээнд холбосноор 4000 орчим оршин суугчдын тав тухтай сурч, ажиллах нөхцөл бүрдсэн. Өвөрхангай аймгийн төвийн гэр хороололд цэвэр усны 13 км шугам, ус түгээх 18 байрыг шинээр барьж, усны тоолуур суурилуулж, шинэ цэвэрлэх байгууламж хүртлэх ф400 мм-ийн 2,9 км шугмын ажлыг гүйцэтгэн, барилга байгууламжийг байнгын ашиглалтад оруулсан. 1000 айлын орон сууцны хорооллын цэвэр усны 6,3 км, бохир усны 3,1 км, халаалт, хэрэглээний халуун усны 2,43 км хос шугам сүлжээг 2015.05.30-нд ашиглалтад оруулсан.

8. Хөвсгөл аймгийн “Шинэ Мөрөн” хорооллын цэвэр, бохир ус, холбоо, цахилгаан хангамжийн шугам сүлжээ, 3ш хаалттай дэд өртөөний барилга бүрэн баригдсан. БУА-ын явц 65 хувийн гүйцэтгэлтэй.

9. Ховд аймгийн Жаргалант сумын Талын хашааны цэвэр, бохир усны шугам сүлжээний өргөтгөл, их засварын ажлыг “Хүчит чулуут” ХХК гүйцэтгэж, 2015.10.10-нд ашиглалтад оруулсан.

10. Архангай, Баянхонгор, Говь-Алтай, Хөвсгөл, Хэнтий аймгийн төвийн 1000 айлын орон сууцны инженерийн шугам сүлжээг шинээр барьж байна. Барилга угсралтын ажлууд 2016 онд үргэлжлэн хэрэгжинэ.

11. “Шинэ бүтээн байгуулалт” дунд хугацааны зорилтот хөтөлбөрийн хүрээнд Улаанбаатар хотод орон сууцны 10 хороолол болон гэр хорооллын 12 байршилд инженерийн дэд бүтцийн барилга байгууламжийг шинээр барин ажиллаж байна. 2015 онд Буянт-Ухаа орон сууцны хорооллын 10 хэсгийн 10 ЦТП, гадна цахилгаан хангамж, Ус, дулаан дамжуулах төв /ЦТП-11/-ийг, “Ирээдүй” цогцолбор хорооллын бохир усны Ф150-500 мм-ийн 4,9 км гол шугам болон бохир усны насосны станцыг барьж, ашиглалтад оруулсан. /Хэрэгжилт 90%/

3.13. Улаанбаатар хот, аймгийн төвүүдийн гэр хороололд ус түгээх байруудыг барьж, төвлөрсөн сүлжээнд холбох замаар үйлчилгээний хүрээг нягтруулах.

1. УБ хотод улсын болон Нийслэл, Улаан загалмайн нийгэмлэг, Дэлхийн зөн зэрэг Олон Улсын байгууллагын хөрөнгө оруулалтаар 2011-2014 онуудад нийт 36 ус түгээх байр барьж, ашиглалтад оруулсан.

2. АХБ-ны буцалтгүй тусламжаар хэрэгжиж буй “Өмнөговь

	<p>2.</p>	<p>болон Дорноговь аймгийн хот байгуулалт, хилийн ойролцоо суурин газруудын хөгжлийн G0204 МОН төсөл”-ийн хүрээнд Өмнөговь аймгийн Цогтцэций, Гурвантэс, Дорноговь аймгийн Сайншанд, Замын-Үүд сумдын гэр хороололд ус түгээх 8 байрыг шинээр барьж, 2014.12.12-нд ашиглалтад оруулсан.</p> <p>3. УБ хотод Нийслэлийн хөрөнгө оруулалтаар ус түгээх 7 байрыг барьж, 2015 онд ашиглалтад оруулсан.</p> <p>4. АХБ-ны хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжсэн “Хот байгуулалтын салбарын МОН 2301 төсөл”-ийн хүрээнд Говь-Алтай, Баянхонгор, Орхон, Өвөрхангай аймгийн төвийн гэр хороололд ус түгээх 54 байрыг шинээр, 42 байрыг засварлан төвлөрсөн сүлжээнд холбон ашиглалтад оруулсан. /Хэрэгжилт-90%/</p> <p>3.14. Орон нутгийн сум, суурин газруудын эмнэлэг, цэцэрлэг, сургууль болон нийтийн үйлчилгээний газруудын ус хангамж, ариутгах татуургын нэгдсэн болон хэсгийн системд холбох ажлыг эрчимжүүлж, жил бүр аймаг тус бүрийн 2-3 сумын сургууль, цэцэрлэг, эмнэлгийн болон нийтийн ахуйн үйлчилгээний байгууллагын ус хангамж, ариутгах татуургын системийг шинээр тавьж, шинэчилж ашиглалтад оруулах ажлын хүрээнд:</p> <p>1. Ховд, Алтай сумын цэвэр, бохир усны шугам сүлжээг шинээр, Говь-Алтай, Баян-Уул сумын усны эх үүсвэрийн гүний худаг, тоног төхөөрөмжийг шинэчлэн ашиглалтад оруулсан.</p> <p>2. Говь-Сүмбэр аймгийн Хонхор-Сүмбэрийг холбосон цэвэр усны шугам сүлжээ, Чойр сумын цэвэр усны эх үүсвэрийн 5,9 км шугам сүлжээг шинээр барьж, ашиглалтад оруулсан.</p> <p>3. Дорноговь, Зүүнбаян суманд дулааны 3,6 км, цэвэр усны 0,16 км шугам болон бусад шугам сүлжээг, халаалтын зуух, цахилгааны дэд өртөө, гадна цахилгаан хангамжийн хамт шинээр барьж, 2014.10.22-нд байнгын ашиглалтад оруулсан.</p> <p>4. НҮБХХ-ийн “Хөдөөгийн ус хангамж, ариун цэврийн байгууламж МОН 13/302 төсөл”-ийн хүрээнд Төв, Дундговь, Өвөрхангай, Булган аймгийн 8 сумын цэвэр, бохир усны инженерийн шугам сүлжээний иж бүрэн зураг төслийг боловсруулан баталгаажуулсан.</p> <p>5. Дархан-Уул аймгийн Орхон сумын ус хангамж, ариутгах татуургын шугам сүлжээг бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн хамт шинээр барьж, 2014.07.27-нд ашиглалтад оруулсан.</p> <p>6. АХБ-ны буцалтгүй тусламжаар хэрэгжиж буй “Өмнөговь болон Дорноговь аймгийн хот байгуулалт, хилийн ойролцоо суурин газруудын хөгжлийн G0204 МОН төсөл”-ийн хүрээнд Өмнөговь аймгийн Гурвантэс суманд гүний 2 худаг, 100м³ багтаамжтай усан сан, цэвэр усны 5,5 км, гэр хороололд ус түгээх 3 байрыг шинээр барьж 2014.11.13-нд ашиглалтад</p>
--	-----------	---

		<p>оруулсан. Дорноговь аймгийн Сайншанд суманд цэвэр усны 6,45 км, дулааны 2,7 км шугам сүлжээг барьж, 2014.11.21-нд ашиглалтад оруулсан.</p> <p>7. “Сумын төвийн шинэчлэл” төслийн хүрээнд Архангайн Тариат, Булганы Хутаг-Өндөр, Баян-Өлгийн Цэнгэл, Завханы Тосонцэнгэл, Хэнтийн Биндэр, Өвөрхангайн Богд, Дорнодын Баян-Уул, Сүхбаатарын Эрдэнэцагаан, Өмнөговийн Цогт-Овоо, Төв аймгийн Лүн, Увсын Тэс, Ховдын Зэрэг, Говь-Алтайн Дэлгэр, Дундговийн Өлзийт, Сэлэнгийн Цагааннуур, Хөвсгөлийн Цэцэрлэг зэрэг 16 сумдаас нийт 8 сумын инженерийн шугам сүлжээг, барилга байгууламжийн хамт иж бүрнээр барьж, 2015 онд ашиглалтад оруулсан. 2016 онд 8 сумын инженерийн шугам сүлжээ, барилга байгууламж ашиглалтад орно.</p> <p>8. АХБ-ны хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжсэн “Хот байгуулалтын салбарын МОН 2301 төсөл”-ийн хүрээнд Дундговь аймгийн Гурвансайхан, Өвөрхангай аймгийн Хархорин, Сант, Баянгол суманд цэвэр усны 19,0 км, бохир усны 2,81 км, халаалт, хэрэгцээний халуун усны 18,5 км шугам сүлжээ, халаалтын зуух, ус түгээх байр, бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн хамт барьж, 2015.05.30-нд ашиглалтад оруулсан.</p> <p>9. АХБ-ны буцалтгүй тусламжаар хэрэгжиж буй “Өмнөговь болон Дорноговь аймгийн хот байгуулалт, хилийн ойролцоо суурин газруудын хөгжлийн G0204 МОН төсөл”-ийн хүрээнд Өмнөговь аймгийн Цогтцэций суманд 2x100м³ багтаамжтай усан сан, цэвэр усны 5,9 км, бохир усны 2,8 км гэр хороололд ус түгээх 3 байрыг барьж, 2015 онд ашиглалтад оруулсан. Ханбогд сумын цэвэр, бохир ус, дулааны шугам сүлжээг шинээр барих ажлын гүйцэтгэгчээр “Сан” ХХК шалгаран ажиллаж байна. Төсөл 2016 онд үргэлжлэн хэрэгжинэ. /Хэрэгжилт 90%/</p>
14	<p>4-р зорилтын хүрээнд: Усны нөөцийг зүй зохистой ашиглах, хэмнэх, хаягдал бохир усыг эргүүлэн ашиглах, цэвэрлэх дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэх, үерийн аюулаас сэргийлэх цогц арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэх, үүнд чиглэсэн аливаа үйл ажиллагаа, санал санаачилгыг хууль тогтоомжийн хүрээнд</p>	<p>4-р зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөний гүйцэтгэл:</p> <p>4.1. Аймгийн төв, томоохон хот, суурин газрын бохир ус цэвэрлэх байгууламжид техник, технологийн шинэчлэл хийж, ашиглалтыг сайжруулан стандартын шаардлагад нийцүүлэх ажлын хүрээнд:</p> <p>1. Төв аймгийн Зуунмод, Сэлэнгэ аймгийн Сүхбаатар сумын бохир ус цэвэрлэх байгууламжийг өргөтгөн шинэчилж, ашиглалтад оруулсан.</p> <p>2. УБ хотын Багануур дүүргийн цэвэрлэх байгууламжийн засварлан 2012 онд ашиглалтад оруулсан. Нисэхийн 2000м³ хүчин чадалтай цэвэрлэх байгууламжийн өргөтгөлийг шинээр барьж, 2014 онд ашиглалтад оруулсан.</p>

<p>дэмжих;</p>	<p>3. Дундговь аймгийн Мандалговь, Дархан-Уул аймгийн Шарын-гол сумын цэвэрлэх байгууламжийн технологийн тоног төхөөрөмжийг өргөтгөн шинэчлэх ажлын зураг төслийг “ИНЖ БАЙГУУЛАМЖ” ХХК боловсруулж, баталгаажуулсан.</p> <p>4. Улаанбаатар хотын төв цэвэрлэх байгууламжийн биоцөөрөм, 2-р тунгаагуурыг шинээр барих ажлын хүрээнд био цөөрөм шинээр барих, худаг, шугам хоолойн угсралтын ажлууд болон тоног төхөөрөмжүүдийн худалдан авалт бүрэн хийгдсэн. БУА-ын явц 70 хувьтай. 2015 оны төсвийн тодотголоор санхүүжилт хасагдсанаас барилга угсралтын ажил удааширч, гэрээт хугацаандаа ашиглалтад орох боломжгүй болж, гэрээ сунгагдаж, 2016 онд үргэлжлэн хэрэгжинэ.</p> <p>5. Бүгд Найрамдах Франц Улсын Засгийн газрын зээлээр хэрэгжиж буй “Эрдэнэт хотын бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн өргөтгөл” төслийн хүрээнд шинээр суурилуулах технологийн тоног төхөөрөмжүүд бүрэн нийлүүлэгдсэн. Барилга угсралтын ажлын гүйцэтгэгчээр “Ар дааган” ХХК, “Хангилцаг” ХХК, “Байгууламж” ХХК-ны түншлэл ажиллаж байна. Төсөл 2016 он хүртэлх хугацаанд хэрэгжинэ.</p> <p>6. Улаанбаатар хотын Хан-Уул дүүргийн Буянт-Ухаа орчмын орон сууцны шинэ хорооллын хэрэглээнээс гарах бохир усыг татан зайлуулж, цэвэршүүлэх 20 000 м³ хоногийн хүчин чадал бүхий зохиомол биологи цэвэрлэгээний байгууламжийг Хөгжлийн банкны санхүүжилтээр 2014-2016 онуудад барьж ашиглалтад оруулахаар ажиллаж байна.</p> <p>7. Хоногт 4200м³ бохир усыг цэвэрлэх хүчин чадалтай байгууламжийн өргөтгөл, шинэчлэлтийн ажлыг “Ховдын Тулга” ХХК гүйцэтгэж байна. Цэвэрлэх байгууламжийн тоноглолуудын худалдан авалт хийгдсэн. Барилга угсралтын ажлын гүйцэтгэл 90 хувьтай. Төсөл 2016 онд үргэлжлэн хэрэгжинэ.</p> <p>8. АХБ-ны санхүүжилтээр “Дархан хотын бохир усны менежментийн МОН 3244/3245 төсөл” хэрэгжүүлэх нэгжийг 2015.11-р сард шинээр байгуулан ажиллаж байна.</p> <p>9. “Сумын төвийн шинэчлэл” төслийн хүрээнд 16 аймгийн 16 суманд инженерийн дэд бүтцийн барилга байгууламжийг иж бүрнээр барих ажлаас Төв аймгийн Лүн, Увс аймгийн Тэс, Өвөрхангай аймгийн Богд, Баян-Өлгий аймгийн Цэнгэл, Завхан аймгийн Тосонцэнгэл, Дундговь аймгийн Өлзийт, Сэлэнгэ аймгийн Цагааннуур, Өмнөговь аймгийн Цогт-Овоо сумдын ажлууд бүрэн дуусч байнгын ашиглалтад оруулсан.</p> <p>10. Багахангай дүүрэгт 3250 м³/хоногийн хүчин чадал бүхий цэвэрлэх байгууламжийн барилга угсралтын ажил 2016 онд үргэлжлэн хэрэгжинэ. Гадна ариутгах татуургын 4,6 км шугам хоолойн ажил хийгдэж дууссан. Цэвэрлэх байгууламж, усан</p>
----------------	---

сан, цэвэр, бохир усны шугам, халаалтын зуухны барилгууд бүрэн хийгдсэн. 2015 оны төсвийн тодотголоор санхүүжилт хасагдсанаас барилга угсралтын ажил удааширч, гэрээт хугацаандаа ашиглалтад орох боломжгүй болж, гэрээ сунгагдаж, 2016 онд үргэлжлэн хэрэгжинэ. БУА-ын явц 80 хувьтай.

/Хэрэгжилт

90%/

4.4. Хаягдал бохир усыг цэвэршүүлэх, эргүүлэн ашиглах аливаа үйл ажиллагаа, санал санаачилгыг нэн тэргүүнд дэмжиж ажиллах хүрээнд:

1. "Саарал усны систем. Ерөнхий шаардлага" MNS BS 8525-1:2015 стандартын төслийг Стандартчиллын үндэсний зөвлөлийн 2015.06.25-ны өдрийн 21 дүгээр тогтоолоор хэлэлцэн баталсанаар стандарт батлагдсан.

2. Цэвэрлэх байгууламжийн "Цэвэрлэгдсэн усыг усалгаанд ашиглах заавар" багц стандартууд, "Хур борооны усны багц стандарт"-уудыг 2014 оноос эхлэн боловсруулж байна.

3. "Ариутгах татуурга. Гадна сүлжээ ба байгууламж" БНБД 40-01-14 норм ба дүрмийг 2014 онд шинэчлэн боловсруулж, батлуулан мөрдөн ажиллаж байна.

4. *"Барилга доторх ус хангамж, ариутгах татуурга" БНБД 40-05-98/2005 болон "Дотор сантехникийн систем" БНБД 3.05.01-88 нэмэлт өөрчлөлтийн төслүүдэд усыг хэмнэлттэй ашиглах, цэвэршүүлсэн дахин давтан ашиглах талаар шинээр заалтуудыг нэмж оруулсан. Дээрх төслүүдийг салбарын Шинжлэх ухаан, технологи, ногоон хөгжлийн бодлогын зөвлөлийн 2016.02.18-ны өдрийн хурлаар хэлэлцэн дэмжсэн.* /Хэрэгжилт 90%/

4.5. Улаанбаатар хотын зарим хорооллын бохир ус цуглуулах коллекторыг шинээр барих, шинэ хороолол, хүн амын суурьшлын төвүүдийн коллектор салбар шугамуудыг барьж ашиглах, аймгийн төвүүдийн орон сууцны цэвэр, бохир ус, ариутгах татуургын шугам хоолойг барьж өргөтгөн шинэчлэх.

1. "Аймаг бүрт 1000 айлын орон сууц" хөтөлбөрийн хүрээнд Архангай аймагт цэвэр усны гол магистраль шугам-3,5 км, бохир усны -1,9 км, дулааны 0,3 км шугам сүлжээ, ус дулаан дамжуулах төв 1, бохир усны насос станцын барилга байгууламжийг шинээр барьж, 2014.10.01-нд байнгын ашиглалтад оруулсан.

Дорноговь, Зүүнбаян суманд цэвэр усны 0,16 км, бохир усны 0,25 км, дулааны 3,6 км шугам сүлжээ, 2,8 МВт хүчин чадал бүхий 3ш DZL 2.8-1.0-115/70 зуух, холбогдох тоног төхөөрөмж, 6/0,4 кВ-ын 1*400кВА чадалтай дэд өртөө, гадна цахилгаан хангамжийн ажлуудыг гүйцэтгэн, 2014.10.22-нд

		<p>байнгын ашиглалтад оруулсан.</p> <p><u>Дархан Хабитат</u>, Мангирт дулаан, цэвэр усны 5.6 км, бохир усны 1.5 км шугам сүлжээ, барилга угсралтын ажил хийгдэхээс дулааны 2.6 км угсралтын ажил хийгдсэн, төсөл үргэлжлэн хэрэгжинэ.</p> <p><u>Дорнод аймаг</u> “Залуус хорооллын дэд бүтэц” III ээлжийн ажлаар цэвэр усны шугам 1,9 км, дулааны 2,3 км, бохир усны 1,7 км, халуун усны шугам 3,8 км ДДТ-ийн өргөтгөлийн барилгыг барьж, 2014.12.11-нд байнгын ашиглалтад оруулсан.</p> <p><u>Баянхонгор</u> аймгийн “Хонгор-1000” орон сууцны хороололд 9,8 МВт хүчин чадалтай халаалтын зуух, УДДТөв, цэвэр усны 1,8 км, бохир усны 2,1 км, дулааны 3,6 км, хэрэгцээний халуун усны 3,7 км шугам сүлжээ, 6/0,4 кВ хүчдэлтэй хаалттай дэд өртөө 4 ком, 6 кВ-ын 4,4 км хос кабелийн угсралтын ажлыг гүйцэтгэн, 2015 онд ашиглалтад оруулсан.</p> <p><u>Хөвсгөл аймаг</u> “Шинэ Мөрөн” хороололд цэвэр усны 1,2 км, бохир усны 1 км, дулааны 1,3 км шугам сүлжээ, хаалттай дэд өртөөний барилга 3 ком, УДДТ-ийн барилгын угсралтын ажил хийгдсэн. 2016 онд үргэлжилнэ.</p> <p><u>Булган аймаг</u> “320 айлын орон сууцны барилгын гадна инженерийн шугам сүлжээ” –ний бохир усны 1,1 км, цэвэр усны 1,2 км, дулааны 0,8 км шугам сүлжээг шинээр барьсан.</p> <p>2. <u>Улаанбаатар, Багахангай дүүрэг</u> 3250 м³/хон хүчин чадал бүхий биологийн цэвэрлэгээ бүхий цэвэрлэх байгууламж, бохир усны 4,6 км, гадна цахилгааны трансформаторыг шинээр барьсан. 2016 онд үргэлжлэн хэрэгжинэ.</p> <p>3. Ховд аймгийн Жаргалант сумын Талын хашааны цэвэр, бохир усны шугам сүлжээний өргөтгөл, их засварын ажлыг “Хүчит чулуут” ХХК гүйцэтгэж, 2015.10.10-нд ашиглалтад оруулсан.</p> <p>4. Архангай, Баянхонгор, Говь-Алтай, Хөвсгөл, Хэнтий аймгийн төвийн 1000 айлын орон сууцны инженерийн шугам сүлжээг шинээр барих барилга угсралтын ажлууд 2016 онд үргэлжлэн хэрэгжинэ.</p> <p>5. Буянт-Ухаа орон сууцны хорооллын 10 хэсгийн 10 ЦТП, гадна цахилгаан хангамж, ус, дулаан дамжуулах төв /11/-ийг, “Ирээдүй” цогцолбор хорооллын бохир усны Ф150-500 мм-ийн 4,9 км гол шугам болон бохир усны насосны станцыг барьж, 2015 онд ашиглалтад оруулсан. /Хэрэгжилт 90%/</p> <p>4.6. Улаанбаатар хотын Толгойтын цэвэрлэх байгууламжид технологийн шинэчлэлт хийж, хаягдал усыг эргүүлэн ашиглах, стандартын шаардлагад нийцтэл цэвэршүүлэх хүрээнд:</p> <p>1. Улаанбаатар хотын төв цэвэрлэх байгууламжийн</p>
--	--	---

биоцөөрөм, 2-р тунгаагуурыг шинээр барих ажлын хүрээнд био цөөрөм шинээр барих, худаг, шугам хоолойн угсралтын ажлууд болон тоног төхөөрөмжүүдийн худалдан авалт бүрэн хийгдсэн. БУА-ын явц 70 хувьтай. 2015 оны төсвийн тодотголоор санхүүжилт хасагдсанаас барилга угсралтын ажил удааширч, гэрээт хугацаандаа ашиглалтад орох боломжгүй болж, гэрээ сунгагдаж, 2016 онд үргэлжлэн хэрэгжинэ.

2. Төв цэвэрлэх байгууламжийн ТЭЗҮ, зураг төсөл боловсруулах зөвлөх компаниар БНФУ-ын Артеллиа Вилл энд Транспорт компани шалгаран, 2016 оны 1-р улиралд багтаан боловсруулахаар ажиллаж байна. /Хэрэгжилт 70%/

4.7.Улаанбаатар хотын дүүргүүд болон аймгийн төв, суурин газруудад цэвэрлэх байгууламжийн тоног төхөөрөмжийн шинэчлэлт хийж өргөтгөн, хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх хүрээнд:

1. Улаанбаатар хотын Нисэхийн 2000м³ хүчин чадалтай цэвэрлэх байгууламжийн өргөтгөлийг шинээр барьж, 2014 онд ашиглалтад оруулсан.

2. АХБ-ны хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжсэн “Хот байгуулалтын салбарын МОН 2301 төсөл”-ийн хүрээнд Говь-Алтай, Баянхонгор аймгийн төвийн бохир ус цэвэрлэх байгууламжийг өргөтгөн шинэчилж, 2014 онд ашиглалтад оруулсан.

3. Бүгд Найрамдах Франц Улсын Засгийн газрын зээлээр хэрэгжиж буй “Эрдэнэт хотын бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн өргөтгөл” төслийн барилга угсралтын ажлын гүйцэтгэгчээр “Ар дааган”, “Хангилцаг”, “Байгууламж” ХХК-ны түншлэл шалгарч, гэрээ байгуулан ажиллаж байна. Барилга угсралтын ажлын нийт гүйцэтгэл 78%. Төсөл 2016.10.01 хүртэл үргэлжилнэ.

4. Дундговь аймгийн Мандалговь, Дархан-Уул аймгийн Шарын-гол сумын бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн технологийн тоног төхөөрөмжийг өргөтгөн шинэчлэх ажлын зураг төслийг “Инж байгууламж” ХХК боловсруулж, магадлал хийлгэн баталгаажуулсан.

5. Хөгжлийн банкны санхүүжилтээр УБ хотын Буянт-Ухаа хороололд 20000 м³/хоногийн хүчин чадалтай цэвэрлэх байгууламжийг шинээр барих барилга угсралтын ажлууд хийгдэж байна.

6. УБ хотын Багахангай дүүрэгт 3250 м³/хоногийн хүчин чадал бүхий цэвэрлэх байгууламжийн барилга угсралтын ажил хэрэгжиж байна. 2016 онд үргэлжлэн хэрэгжинэ.

7. “Сумын төвийн шинэчлэл” төслийн хүрээнд 16 сумдаас нийт 8 суманд бохир усны цэвэрлэх байгууламжийг барьж,

2015 онд ашиглалтад оруулсан. 2016 онд үлдсэн сумдын цэвэрлэх байгууламжийг ашиглалтад оруулна.

8. АХБ-ны хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжсэн “Хот байгуулалтын салбарын МОН 2301 төсөл”-ийн хүрээнд Дундговь аймгийн Гурвансайхан, Булган аймгийн Тэшиг, Бүрэгхангай, Төв аймгийн Бүрэн сумд болон Зуунмод сумын Зүүндэлгэр багт тус бүр хоногт 50 м³ бохир усыг цэвэрлэх байгууламжийг барьж, 2015 онд ашиглалтад оруулсан.

9. Хоногт 250 м³ бохир ус цэвэрлэх бага хүчин чадлын цэвэрлэх байгууламжийн нэг маягийн зураг НМЗ-2013/2084 зургийн цомгийг хэвлүүлэн мөрдөн ажиллаж байна.

10. АХБ-ны зээлийн санхүүжилтээр 4 аймгийн төвийн бохир ус цэвэрлэх байгууламжийг өргөтгөн шинэчлэх, шинээр барих төсөл хэрэгжүүлэхээр гэрээ хэлэлцээрүүд хийгдэж байна.

/Хэрэгжилт

90%/

4.8. Ус хангамж, ариутгах татуургын тусгай зориулалтын машин механизм, тоног төхөөрөмжийн парк шинэчлэлтийг шаардлагатай хот, суурин газруудад хийх хүрээнд:

1. “Орон нутгийн нийтийн аж ахуйн байгууллагуудын тусгай зориулалтын машин механизм, тоног төхөөрөмж” төсөл арга хэмжээг хэрэгжүүлэхээр “Өлзийт төв” ХХК шалгаран ажиллаж, ус зөөврийн автомашин, бохир усны зөөврийн болон шугам хоолойг цэвэрлэж, өндөр даралтаар бөглөө гаргагч автомашин нийлүүлэх ажлын хүрээнд бохир усны 10 ш, ус зөөврийн 8 ш автомашиныг 2014.12.03-нд тус, тус нийлүүлсэн.

2. АХБ-ны хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжсэн “Хот байгуулалтын салбарын МОН 2301 төсөл”-ийн хүрээнд Говь-Алтай, Өвөрхангай, Баянхонгор, Эрдэнэт, Хөвсгөл, Төв, Архангай аймгуудад кран, экскаватор, универсаль ачигч, хогны машин, бохир усны шугам хоолой цэвэрлэх, бохир зөөх тусгай зориулалтын автомашин зэрэг 6 төрлийн 26 машин механизмыг нийлүүлсэн.

3. АХБ-ны буцалтгүй тусламжаар хэрэгжиж буй “Өмнөговь болон Дорноговь аймгийн хот байгуулалт, хилийн ойролцоо суурин газруудын хөгжлийн G0204 МОН төсөл”-ийн хүрээнд төслийн сумдад хог хаягдлын 12 машин механизмыг нийлүүлж, ашиглалт, аюулгүй ажиллагааны сургалтыг зохион байгуулсан ба машин механизмуудыг орон нутгийн өмчид шилжүүлж, бүртгүүлэн хүлээлцсэн.

/Хэрэгжилт 100%/

4.9. Ундны болон бохир усны цэвэрлэгээний хяналтын

суурин болон зөөврийн лабораторийг аймгийн төвүүдэд шинээр байгуулж үйл ажиллагааг нь боловсронгуй болгох.

1. Орон нутгийн нийтийн аж ахуйн байгууллагуудын цэвэр, бохир усны итгэмжлэгдсэн болон зөөврийн лабораторийн тоног төхөөрөмж нийлүүлэх гүйцэтгэгчээр "Цэцүүх трейд" ХХК шалгарч, нийт 25 нэр төрлийн лабораторийн тоног төхөөрөмжийг нийлүүлсэн.

2. НААҮ-ний байгууллагуудын ерөнхий инженерүүд болон цэвэр, бохир усны лабораторийн ажилтнуудад зориулсан сургалтыг 2015 онд зохион байгуулсан. Сургалтад 21 аймгийн 50 гаруй инженер техникийн ажилтнууд хамрагдсан. /Хэрэгжилт 70%/

4.12. Шинээр төлөвлөж байгаа орон сууцны хороолол болон инженерийн хангамж бүхий барилга байгууламжийн ундны цэвэр усны шугамыг ахуйн хэрэглээний уснаас салгах, ахуйн хэрэглээний хаягдал (саарал) усыг цэвэршүүлэн бохирын систем болон ногоон байгууламжийн усалгаанд хэрэглэх инженерийн шийдлийг судлан зураг төсөлд тусган хэрэгжүүлж, үйлдвэрийн техникийн хэрэгцээнд ундны цэвэр ус ашиглах явдлыг хязгаарлах хүрээнд:

1. Барилга байгууламжийн норм, нормативын баримт бичгийг шинээр боловсруулах, нэмэлт өөрчлөлт оруулах ажлын хүрээнд БНБД 40-01-14 "Ариутгах татуурга. Гадна сүлжээ ба байгууламж"-д нэмэлт, өөрчлөлтийн төслийг боловсруулж, Яамны ШУТЗөвлөлөөр хэлэлцүүлэн дэмжигдэж, БХБСайдын 2014 оны 90 дугаар тушаалаар батлагдаж, мөрдөн ажиллаж байна.

2. "Саарал усны систем. Ерөнхий шаардлага" MNS BS 8525-1:2015 стандартын төслийг Стандартчиллын үндэсний зөвлөлийн 2015.06.25-ны өдрийн 21 дүгээр тогтоолоор хэлэлцэн баталсан.

3. БНХАУ-ын хөнгөлөлттэй зээлээр хэрэгжиж буй "Замын-Үүдийн дэд бүтцийг сайжруулах төсөл"-ийн хүрээнд шинээр баригдах бохир ус цэвэрлэх байгууламжийн зураг төсөлд цэвэршүүлсэн усыг дахин ашиглахаар төлөвлөлтөд тусгасан. цэвэрлэх байгууламжийн цэвэршүүлсэн ус(саарал ус)-ыг дахин ашиглах 8,0 км шугам сүлжээний барилга угсралтын ажлууд хийгдсэн.

4. "Бохир ус цэвэрлэх бага хүч чадлын цэвэрлэх байгууламж" давтан хэрэглэх зургийн цомог 1-Г2.907.9, 2-Г2.907.9 боловсруулан баталгаажуулан мөрдөн ажиллаж байна. Хоногт 100, 150, 250 м³ бохир ус цэвэрлэх бага хүчин чадлын цэвэрлэх байгууламжийн нэг маягийн зураг төслийг боловсруулан баталгаажуулсан.

5. Цэвэрлэх байгууламжийн цэвэрлэгдсэн усыг дахин

		<p>ашиглах зорилгоор “Цэвэрлэгдсэн усыг усалгаанд ашиглах заавар” багц стандартууд болон “Хур борооны усны багц стандарт”-уудыг боловсруулж байна.</p> <p>6. “Барилга доторх ус хангамж, ариутгах татуурга” БНБД 40-05-98/2005 болон “Дотор сантехникийн систем” БНБД 3.05.01-88 нэмэлт өөрчлөлтийн төслүүдэд усыг хэмнэлттэй ашиглах, цэвэршүүлсэн дахин давтан ашиглах талаар шинээр заалтуудыг нэмж оруулсан. Дээрх төслүүдийг салбарын Шинжлэх ухаан, технологи, ногоон хөгжлийн бодлогын зөвлөлийн 2016.02.18-ны өдрийн хурлаар хэлэлцэн дэмжсэн. /Хэрэгжилт 90%/</p> <p>4.13. Улаанбаатар хот, аймгийн төвүүд болон томоохон хот, суурины үерийн хамгаалалтын төлөвлөлт, ашиглалт, бүрэн бүтэн байдал, өргөтгөлийн үйл ажиллагааг хянан үзэж, шаардлагатай өөрчлөлтийг хийж боловсронгуй болгох арга хэмжээ авах хүрээнд:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Төв аймгийн Баянцогт, Зуунмод, Өвөрхангай аймгийн Хужирт сумын үерийн далан сувгийг шинчэлэн ашиглалтад оруулсан. Өвөрхангай аймгийн Хархорин суманд үерийн хамгаалалтын далан суваг 3,4 км, 170 м-ын 2 шороон боомтын барилга угсралтын ажлыг “Тэнүүн хас сар” ХХК, “Наран рашаан” ХХК-ийн түншлэл гүйцэтгэж, байнгын ашиглалтад оруулсан. 2. Дархан хотын “Үерийн хамгаалалтын далан суваг”-ийн барилга байгууламжийн ажлын хүрээнд 12,3 км сувгийн төмөрбетон доторлогоо, 7,0 км шороон боомтыг барьж, 2012 онд ашиглалтад оруулсан. 3. Хараа голын үерээс хамгаалах 1,3 км далан, төмөрбетон доторлогооны ажлыг “Өсөх урам” ХХК гүйцэтгэн, 2012 онд ашиглалтад оруулсан. 4. Улаанбаатар хотын Хайлааст, Чингэлтэй дүүргийн “Үерийн далан сувгийн шинэчлэлт”-ийн ажлын хүрээнд 1,2 м өндөртэй 15 м өргөнтэй 3,4 км урт үерийн суваг, 11 ш уналтын барилгын ажлыг гүйцэтгэн, 2013 онд ашиглалтад оруулсан. 5. Булган аймгийн Булган сумын үерийн хамгаалалтын 0,85 км далан сувгийг шинэчилсэн. Сүхбаатар аймгийн Баруун-Урт хотын үерийн далан, сувгийн ажлыг шинээр барьж, 2012 онд ашиглалтад оруулсан. 6. Орхон аймгийн Эрдэнэт хотод 9,6 км бетонон далан сувгийг шинээр барьж, 2012 онд ашиглалтад оруулсан. 9,9 км урт бүхий далан, сувгийн байгууламжийг 2015 онд засварласан. <p style="text-align: right;">/Хэрэгжилт 50%/</p>
15	6-р зорилтын хүрээнд:	6-р зорилтын хүрээнд хэрэгжүүлэх ажлын төлөвлөгөөний

	<p>Усны нөөцийг хамгаалах, зүй зохистой ашиглах шинжлэх ухааны мэдээлэл, дэвшилтэт арга, технологийг уламжлалт зан үйл, ёс суртахууны хэм хэмжээгээр баяжуулан өсвөр, залуу үе, нийт иргэдэд сурталчлан түгээн дэлгэрүүлж, нийтийн үйл хэрэг болгох. (Хамтран хэрэгжүүлэгч)</p>	<p>гүйцэтгэл:</p> <p>6.2. Усыг зүй зохистой хэрэглэх, үр ашигтай ашиглах, бохирдлыг бууруулах цэвэршүүлэх чиглэлээр дэлхий нийтэд хэрэглэж байгаа дэвшилтэт технологийг өөрийн орны нөхцөлд тохируулан нэвтрүүлэх ажлын хүрээнд:</p> <p>1. Усыг зүй зохистой ашиглах, хэмнэх, тоолууржуулах ажлын хүрээнд 21 аймгийн төвүүдэд усны тоолуур баталгаажуулах лабораторийн тоног төхөөрөмжүүдийг нийлүүлж, сургалт зохион байгуулсан. Сургалтад 21 аймгийн 23 хүн хамрагдсан.</p> <p>2. ШУТИС-ийн Барилга, архитектурын сургуулийн Хүрээлэн буй орчны инженерийн салбарын 2015-2016 оны хичээлийн жилийн сургалтын хөтөлбөрт Цэвэрлэх байгууламжийн технологийг сонгох “WaMEX” программ хангамжийн хичээлийг шинээр оруулж, хөтөлбөрийг 2015.06.09-ний ректорын зөвлөлийн хурлаар баталсан.</p> <p>3. ШУТИС, Барилгын хөгжлийн төвтэй хамтран “Мэргэшсэн инженерүүдийн сургалт”-д Цэвэрлэх байгууламжийн технологийг сонгох “WAMEX” программ хангамжийн сургалтыг 2015 онд 3 удаа зохион байгуулсан. Сургалтад 90 гаруй инженер техникийн ажилтнууд хамрагдсан. /Хэрэгжилт 70%/</p> <p>6.8. Усны салбарын эрдэм шинжилгээ, судалгааны ажлыг шинэ шатанд гаргаж, усыг зүй зохистой ашиглах, хэмнэх, тоолууржуулах, цэвэршүүлэх, дэвшилтэт технологийг судлах, нэвтрүүлэх, усны хангамж, хэрэглээ, ашиглалтын түвшин, үр өгөөжийг эрс дээшлүүлэх, усны физик, хими, биологи, эрдсийн шинж чанар болон мэдээлэл дамжуулах, хадгалах, материал орлох, шинэ материал бий болгох шинж чанаруудад хийсэн судалгаа шинжилгээний ололт, мэдлэгийг шуурхай судлан нэвтрүүлэх ажлыг эн тэргүүний чиглэл болгон хөгжүүлэх хүрээнд:</p> <p>1. Усыг зүй зохистой ашиглах бодлого явуулах ажлын хүрээнд ЭМЯ, ДЭМБ болон Анагаахын шинжлэх ухааны их сургуультай хамтран аймаг, нийслэлийн Засаг даргын орлогчид, нийтийн аж ахуйн үйлчилгээний байгууллагын дарга, ерөнхий инженерүүдэд зориулсан “Ундны усны аюулгүй байдлын төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх нь” сэдэвт сургалтыг 2014.09.15-наас 19-ний, 2014.10.20-ноос 23-ны өдрүүдэд зохион байгуулсан. Сургалтад 21 аймгийн 90 гаруй хүн хамрагдсан.</p> <p>2. ШУТИС, “ЭЙ СИ ЭФ” ОУБ-тай хамтран “Монголын ус хангамж, ариун цэвэр, эрүүл ахуйн салбарын шинэчлэл, цаашдын хандлага” сэдэвт Олон Улсын эрдэм шинжилгээний бага хурлыг 2015.06.22-нд зохион байгуулсан. /Хэрэгжилт 70%/</p>
16	Дүгнэлт (ололт, дутагдал,	Ололттой тал нь:

	анхаарах асуудлууд)	<p>Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилтод тусгагдсан “Баталгаат ундны усны хангамжгүй, сайжруулсан ариун цэврийн байгууламжид холбогдоогүй хүн амын тоог бууруулах зорилт”, Засгийн газрын 2012-2016 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх нөхцөл бүрдсэн.</p> <p>Дээрх төсөл арга хэмжээний үр дүнд Монгол Улсын Мянганы хөгжлийн зорилтод тусгагдсан “2015 он гэхэд баталгаат ундны усны хангамжгүй, сайжруулсан ариун цэврийн байгууламжид хамрагдаагүй хүн амын эзлэх хувийг бууруулах” зорилтыг хэрэгжүүлж, нийт хүн амын 80,4 хувь нь баталгаат ундны усны хангамжтай, 41,1 хувь нь сайжруулсан ариун цэврийн байгууламжид хамрагдсан.</p> <p>Дутагдалтай тал нь:</p> <p>Санхүүжилтийн асуудлаас шалтгаалан төсөл, хөтөлбөрүүдийн хэрэгжилт удааширч, хугацаа их алдаж байна. Иймээс санхүүжилтийн асуудлыг цаг хугацаанд нь шийдвэрлэх шаардлагатай.</p>				
17	Төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэгч талуудын хамтын ажиллагаанд өгөх хөндлөнгийн үнэлгээ					
18	Төсөл, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн үнэлгээ, дүгнэлт	Биелэлт дундаж хувь	Зорилтын тоо	Зорилт 3	Зорилт 4 6	Зорилт
		83.3 %	3	90%	90%	70%
19	Төсөл, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн нэгдсэн үнэлгээ (ЗГХЭГ-ын үнэлгээ)	Нэгдсэн үнэлгээ				
		%				

БАРИЛГА, ХОТ БАЙГУУЛАЛТЫН ЯАМ